

KERKBEHEER

In deze uitgave:

- Actualiteiten uit de hoofdbestuurvergadering van 12 december 2015
- Nieuws uit de provinciale afdelingen van Friesland en Zuid-Holland
- Informatie van het platform Overlegorgaan Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen
- Het werk van de Commissie Orgelzaken is in de kerkorde sterker verankerd

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

Optimaal sparen? SKG!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winstoogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA. PASSIE
VOOR MENS EN
TECHNIEK.

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

GrafiServices is dé specialist in gedrukte communicatie voor de nationale en internationale markt. Van advies, vormgeving, prepress, drukken, nabewerking tot distributie. Ons team regisseert en ontzorgt voor opdrachtgevers hun communicatie met het beste resultaat.

GrafiServices

service voor
communicatie

Kanaalweg 30
3526 KM Utrecht
(030) 2 822 822
www.grafiservices.nl
info@grafiservices.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheuvel.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheuvel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

Kerkgeluidstechniek op z'n best!

de techniek als hulpmiddel, ook in uw kerk

De kerkgeluidstechniek schrijdt voort ... met rasse schreden! Dialoog Church Sound is als specialist op kerkgeluidstechniek niet achtergebleven en heeft met meer dan 1800 kerken in Nederland een groot werkgebied. Met gebruikmaking van de nieuwste digitale techniek en zijn zowel grote galmrijke als kleinere kerken inmiddels voorzien van kerkgeluidsystemen en die zorgen voor een uitstekende spraakverstaanbaarheid en dat tegen budgettair verantwoorde aanschafprijzen.

Kennis is van
geen waarde ...

tenzij je deze in
praktijk brengt!

Dialoog Church Sound

Bolognalaan 6

5632 RL Eindhoven

www.cantorsound.nl

040 - 24 20 840

info@cantorsound.nl

OPTIZON

De kracht van de zon optimaal benut
voor uw kerkgebouw of woning

Bespaar op uw energieverbruik met een HR installatie.
Ook als zonne-energie voor uw gebouw geen optie is,
kunnen wij u helpen.

Neem voor een vrijblijvend advies contact op:

Wim de Vos: wim@optizon.nl

Jan Willem de Vos: jw@optizon.nl

 DEN HOED
aannemers

De ambachtelijke bouwer

Den Hoed Aannemers B.V.
Bergambacht 0182 - 351 225

Gespecialiseerd in **restauratie** en
onderhoud van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
W.G. Roseboom, Nieuwegein, secretaris en
2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Bedum,
penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
G. Koffeman, Oudewater, lid

Ereleden

D.G. Bijl, Th. L. van Hazel en
drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
J.M. Aarnoudse en R.M. Belder,
eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van
de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 25,-
per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen
€ 23,- per abonnement en 11 en meer
abonnementen € 21,- per abonnement.
Abonnementsprijs voor niet-leden
€ 28,- per abonnement.
Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW.
ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

GrafiServices

Oplage

6.000 ex.
© januari 2016

Foto omslag

Kerk van Midsland
(Terschelling)

INHOUD

Mijn kerk inspireert	5
Actualiteiten uit het hoofdbestuur	7
Financiering herbouw kerk Hoek rond	8
Engelse kerk groeit weer	8
Nieuws uit de provincies	9, 24
Kerken aan de ban na "Parijs"	12
Halfjaarlijkse bijeenkomsten van afdelingen en hoofdbestuur VKB	13
Herbestemming kerkgebouwen in Zeeuws-Vlaanderen lastig	14
"Kerk, Krimp en Kas" leerzaam project	15
Gereformeerd Nijkerk stoot kerk af en renoveert andere	15
Pilot: Gratis controle voor kerkrentmeesters op veiligheidssituatie in kerken	16
Fundering kerk Sluipwijk krijgt opknapbeurt	16
De Savornin Lohmanprijs voor prof. Sophie van Bijsterveld	17
EKK: alle informatie over kerkelijk erfgoed	17
Erfgoedmonitor en instandhoudingsregeling	18
Kerk Steenwijk verkocht	19
Voorlichtingsboekje "Ruimte"	19
Platform voor uitwisseling kennis over religieus erfgoed	20
Handleiding voor kerkrentmeesters	20
Werk van Commissie Orgelzaken sterker verankerd in de kerkorde	21
Kalender voor kerkrentmeesters	21
Thema VKB-Marsh/Mercer Award 2016: Geld	22
Subsidie voor 16 orgelrestauraties	22
Diaconale rondreis voor nieuw Rooseveltthuis	23
De orgelbank	23
Minimumloon stijgt in 2016	25
Monumentale crypte Oud-Kralingen in ere hersteld	26
Synode stemt in met vorming van protestants verbond	27
Jongeren hebben voorkeur voor begraven	27
Onderscheidingen van de VKB	28
Insignes van de Protestantse Kerk in Nederland	29

Voorzitterskolom

Mr. Peter A. de Lange

Mijn kerk inspireert

Als een onbeschreven blad ligt het nieuwe jaar 2016 voor ons en de afgelopen dagen hebben we elkaar in alle opzichten een gezond en voorspoedig jaar toegewenst en daarbij de verwachting uitgesproken dat veel van onze voornemens, die we dit jaar van plan zijn uit te voeren, gerealiseerd mogen worden.

In de afgelopen maanden hebben de colleges van kerkrentmeesters hun begroting voor 2016 opgesteld en hebben kerkenraden deze begroting, nadat deze getoetst is aan het beleidsplan, vastgesteld. Vaak kostte het moeite om de begroting sluitend te krijgen. Een aantal gemeenten wordt geconfronteerd met soms een fors dalend ledental, waardoor ook de bijdragen van de gemeenteleden niet meer in de pas lopen met de uitgaven. In die gemeenten zijn plannen besproken om de noodzakelijke besnoeiingen aan te brengen.

Maar - en dat getuigt ook van een verantwoord beleid - gelukkig wordt er in steeds meer gemeenten ook nagedacht over mogelijkheden om de geldwerving voor de plaatselijke gemeenten aan te passen aan de veranderende situatie. De plaatselijke geldwerving, waarvan de opbrengst voor eigen gemeente bestemd is, verdient daarom ons aller aandacht.

Dat betekent niet dat wij, als een vorm van automatisme, alle gemeenteleden op dezelfde wijze moeten blijven benaderen, zoals dat vaak al vele tientallen jaren gebeurt. De praktijk heeft uitgewezen dat er kansen en mogelijkheden zijn om gemeenteleden meer bij het kerkenwerk te betrekken. Dat vraagt wel een andere aanpak en een andere benadering van gemeenteleden. Gemeenteleden die aan de rand van de kerk staan, beleven de kerk anders dan zij die tot de vaste kern kunnen worden gerekend en daardoor directer bij het plaatselijk kerkenwerk betrokken zijn.

Daarom is het juist van belang met deze verscheidenheid in leden goed rekening te houden. Om dat op een verantwoorde wijze te doen, is een gesegmenteerde benadering van gemeenteleden nodig en dat vraagt de nodige creativiteit. Maar u hoeft dit niet zelf uit te vinden: u kunt gebruik maken van de informatie, de documentatie en diverse modelteksten die op de website van Kerkbalans te vinden zijn.

Op het moment dat u dit leest is de actie Kerkbalans 2016 van start gegaan. Zoals in het vorige nummer van

“Kerkbeheer” (zie pag. 402 en 403) is uiteen gezet, wordt Kerkbalans 2016 letterlijk ingeluid. In plaats van de jaarlijkse perspresentatie heeft de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG), die Kerkbalans jaarlijks voorbereidt, voor een andere aanpak gekozen. De bedoeling is dat op zaterdag 16 januari 2016 om 12.00 uur in zoveel mogelijk plaatsen in Nederland de kerkklokken worden geluid door personen die plaatselijk bekend zijn en de waarde van de Kerk zien en deze uitdragen. Ook al was de voorbereidingstijd wat kort, toch zullen diverse kerkrentmeesters dit Kerkbalans ‘inluidelement’ hebben aangegrepen om de actie dit jaar op een soortgelijke wijze van start te laten gaan.

Mede dankzij Kerkbalans kan de kerkelijke gemeente haar maatschappelijk rol in de samenleving in allerlei projecten en verbanden vervullen. De belangrijke taak van onze gemeenten is om, naast de Woordverkondiging, ook actief te zijn op het gebied van o.a. schuldhulpverlening, ondersteuning van mantelzorgers en een schuilplaats te bieden aan hen die dat nodig hebben.

De komende dagen gaan weer vele duizenden vrijwilligers op pad om de gemeenteleden te benaderen voor de actie Kerkbalans 2016. Want een kerk is heel wat waard, omdat zij ons inspiratie geeft. Dat is het thema waaronder de actie Kerkbalans dit jaar gevoerd wordt. De kerk die voor velen de plaats is om God te ontmoeten, zoals vele generaties vóór ons dat ook al deden. Waar het niet gaat om wat je bezit of wat je presteert, maar om wie je bent. Een plaats waar iedereen welkom is. Dat is iets van blijvende waarde!

Ik wens u bij de uitvoering van uw moeilijke, maar ook mooie taak van ouderling-kerkrentmeester, in dit nieuwe jaar veel Heil en Zegen toe.

Actualiteiten uit het hoofdbestuur

Jos Aarnoudse

Het hoofdbestuur kwam op 12 december jl. in vergadering bijeen. De voorzitter heet ieder welkom, waarna hij het woord geeft aan de heer De Raadt om de opening te verrichten. Deze leest met het oog op de adventstijd woorden uit Jesaja 35 en een gedicht over 'verwachting'. Daarna gaat hij voor in gebed.

ANBI-status

Naar aanleiding van de notulen komen onder andere de vorderingen per gemeente van de openbare ANBI-informatie aan de orde. Sommige bestuursleden melden verontrustende percentages. Gemeenten moeten zich realiseren, dat er in deze tijd van digitalisering geen sprake zal zijn van steekproefgewijze controle door de Belastingdienst vanaf 2016, maar dat alle gemeenten digitaal zullen worden gescand en een brief op de mat kunnen verwachten als men in gebreke is gebleven. Daarnaast kunnen ook andere partijen bij de Belastingdienst ANBI-oneffenheden melden. Als een te hoog percentage in gebreke blijft, heeft dit ook een negatief effect op de kerk als geheel.

Benoemingen

De heer De Raadt licht toe dat er niet veel ontwikkelingen te melden zijn waar het gaat om het vinden van nieuwe bestuursleden. Het is helder dat er geen kandidaten voor de aankomende algemene vergadering voorgedragen zullen kunnen worden. Ondertussen is een aantal bestuursleden in 2016 aftredend. Een aantal van hen meldt dat men bereid is nog wat langer aan te blijven tot een opvolger is gevonden. De vergadering is blij met de toezeggingen in verband met de continuïteit, maar realiseert zich dat er wel degelijk hard gewerkt moet worden aan de komst van nieuwe bestuursleden. Mevr. ds. Bos vertrekt als voorzitter van de Raad voor de

Plaatselijke Geldwerving (RPG). De nieuwe voorzitter van de RPG heeft aangegeven het lidmaatschap van het hoofdbestuur van de VKB niet te kunnen vervullen. Om de link tussen RPG en ons hoofdbestuur te handhaven wordt nu de benoeming van de heer Van der Burg voorgesteld. De vergadering stemt hiermee in. Het (nieuwe) provinciale afdelingsbestuur van Noord-Holland draagt de heer R. de Koning uit Beverwijk voor om benoemd te worden door de algemene ledenvergadering als lid van het hoofdbestuur. De voorzitter maakt melding van een brief vanwege de Kleine Synode waarin gemeld wordt dat de heer G. Koffeman op voordracht van de VKB is benoemd in GOP en GOM. De heer D. Sanderman uit Rijssen wordt tenslotte benoemd als lid van de Commissie Orgelzaken.

Financiën van de VKB

De penningmeester, de heer Van der Burg, geeft vervolgens een toelichting op de eindejaarsraming en begroting. Er is over 2015 een fors tekort, ten dele als gevolg van versnelde structurele oorzaken (Kerkbalans, oorkonden en insignes), ten dele ten gevolge van eenmalige kosten in de sfeer van salarissen (interim manager en de wisseling van de directie). De penningmeester presenteert voorstellen om te komen tot een sluitende begroting voor de komende jaren. De vergadering buigt zich over de aanpak.

De VKB moet nadenken over de taken die de komende jaren vervuld moeten worden, om daarna reëel vast te stellen welke mate van betaald personeel daarbij hoort, om vervolgens samen vast te stellen: dit is toegevoegde waarde die we beogen en daar hangt dit prijskaartje aan. Na de discussie stemt het hoofdbestuur in met de voorstellen van de penningmeester. Deze zullen worden doorgeleid naar de algemene ledenvergadering. Tegelijk zal er in de komende maanden verder visie ontwikkeld worden waar het gaat om de positie van de VKB en haar bureau naar de toekomst toe.

Bezinning op het synodebesluit over toekomst van de kerk

Dat hangt samen met een volgend bespreekpunt binnen het hoofdbestuur: hoe gaat de VKB verder met het synodebesluit van november over de toekomst van de kerk? De heer De Raadt licht de situatie uitgebreid toe. We hebben een kritische houding gehad, maar waren wel blij dat de discussie wordt gevoerd. De kritische insteek betrof: redeneer meer vanuit de lokale gemeenten bij het nadenken over de toekomst van de kerk. Deze insteek is steeds overal verwoord. Dat is ook wel tot uitdrukking gekomen in (delen van) het rapport in eerdere versies, maar het eindverhaal dat ter synode

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN & TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

kwam was toch vooral gefocust op de middenstructuur van de kerk. De synode nam het rapport unaniem aan als uitgangspunt voor beleid.

Het dagelijks bestuur vindt nu dat we de kritische lijn moeten blijven laten horen, terwijl we wel in zijn om bij de nadere invulling mee te doen. We gaan niet aan de kant staan. Thema's: een terugtrekkende Dienstenorganisatie op gebied van beheersondersteuning, de gevolgen voor de colleges van kerkrentmeesters en het gat dat daar ontstaat. Er wordt in het synoderapport een indicatie gegeven hoe men dat in Utrecht ziet: vorm een koepel als organisaties die zich op het terrein van beheer bewegen. Het is nog een lastige discussie. Hoe gaan we het gat vullen en wat betekent dat voor de budgettaire verhoudingen? Tweede belangrijke thema is de positie van de predikant. Hoe vergroten we de flexibiliteit. Daar zou iets moeten gebeuren aan de tijdelijkheid, ook op grond van financiële overwegingen.

Tenslotte: de structuurwijziging van de landelijke kerk: acht regio's met een professionele regiovoorzitter en visitator. Hoe gaat de functie van 'regiovoorzitter' ingevuld worden, met welke bevoegdheden wordt die beladen? Krijgt die invloed op het gebied van het beheer? Wordt dat puur een 'pastor pastorum' of wel degelijk een bestuurder die bevoegdheden krijgt ten aanzien van de lokale gemeenten? De voorzitter geeft de complicatie en de uitdaging aan. We moeten nader reflecteren op de toekomst, maar zitten tegelijk midden in de operaties. Hij geeft aan dat het dagelijks bestuur in december tijd neemt voor een strategisch beraad. Ook roept hij alle afdelingen op om over de voorliggende thema's te spreken en met elkaar na te denken.

Congres 2016

De heer Roseboom meldt de stand van zaken rond het Congres 2016. Datum en plaats: 16 april 2016, het Leerhotel te Amersfoort. Hoofdspreker: prof. dr. Henk de Roest, professor praktische theologie te Groningen.

Gebouwen

Aan de orde kwamen nog de lotgevallen van de SBKG in Noord-Holland en de voortgang van de fusie van SBKG-en in Noord Nederland. De heer La Croix vertelt dat de update van het Reglement Begraafplaatsen klaar is. Ook is een tweede versie van het Vademecum bijna klaar. De voorzitter benadrukt het grote belang van de expertise die hierin aanwezig is. Zelfs de overheid kijkt naar onze documenten waar het gaat om begraafplaatsenbeleid. De voorzitter dankt in de heer La Croix en de commissie Begraafplaatsen voor alle inspanningen van de laatste tijd. De heer De Wit vertelt iets over de stand van zaken bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). De RCE timmert aan de weg. Alle aanvragen in het kader van het BRIM voor 2015 zijn toegekend. In 2016 lijkt er geld over te blijven. De boodschap voor komende jaar is: vraag aan, ook als een mogelijk project wat verder in de tijd ligt. De Wit vindt dat een artikel in 'Kerkbeheer' niet zou misstaan. De heer Riemersma meldt: vergeet daarbij de orgels niet. De heer Roseboom (redactie 'Kerkbeheer') zal de suggestie meenemen.

Afsluiting van een bewogen jaar

Tenslotte staat de voorzitter stil bij het einde van een bewogen VKB-jaar rond bureau en kerk in verandering. Hij dankt allen voor de inbreng dit jaar en sluit af met gebed.

■ Financiering herbouw kerk Hoek rond

De Protestantse Gemeente van Hoek in Zeeuws-Vlaanderen is begin december 2015 met kerkverzekeraar Donatus tot definitieve overeenstemming gekomen over de financiering van de herbouw van haar kerk. Daarnaast kreeg de gemeente toestemming voor de herbouw van de bevoegde organen van de Protestantse Kerk in Nederland. Verder deelde de gemeente Terneuzen, waar Hoek onder valt, mee dat de bouwvergunning zal worden verleend.

Een grote brand op Nieuwjaarsdag 2015 legde het kerkgebouw in de as en verwoestte een groot deel van de toren. De herbouw gaat in januari 2016 van start. De totale kosten zijn geraamd op zo'n € 2,3 miljoen. Bij geldwervingsacties bracht de protestantse gemeente het afgelopen jaar € 105.000 bijeen. Naast de opbrengst van € 30.000 voor de

gebrandschilderde ramen wordt € 75.000 besteed aan investeringen die boven op het door de verzekering gedekte bedrag komen. Ontwerper van de nieuwe kerk in Hoek is RoosRos uit Goes. Aannemersbedrijf Van de Linde uit Goes voert de bouw uit, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 10 december 2015.

■ Engelse kerk groeit weer

Het Reformatorisch Dagblad van 12 december 2015 meldt dat in het Verenigd Koninkrijk de kerken groeien, in tegenstelling tot wat recente rapporten over kerkgang stellen. Dat beweert de hoogste geestelijke in de Anglicaanse Kerk in Engeland, aartsbisschop Justin Welby. Welby deed zijn uitspraken op 11 december jl. in de Spectator, een conservatief weekblad. Volgens Welby „keert het tij” van de kerkverlating. „We zien veel kerken groei-

en. Meer dan ooit sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog zien we dat kerken er in de samenleving toe doen”. Aartsbisschop Welby vindt dat het christendom in het Verenigd Koninkrijk geen ondergeschikte rol speelt. De uitspraken van de aartsbisschop komen op een bijzondere moment, want op 14 december 2015 presenteerde een commissie een rapport over religie in de openbare ruimte. Daarin wordt gesteld dat het Verenigd Koninkrijk niet langer als een christelijk land kan worden beschouwd. Volgens Welby moet de kerk zich richten op het belang van het christelijk gezin en voorzien in werken van christelijke barmhartigheid in de samenleving.

Nieuws uit de provincies

Rook Belder

Het bestuur van de afdeling Friesland hield op 26, 27, 28 en 29 oktober jl. resp. in Joure, Dokkum, Drachten en Franeker de jaarlijkse regiobijsamenkomsten. Onderstaande samenvatting betreft de bijeenkomst in Joure waar zo'n 35 kerkrentmeesters aanwezig waren. De voorzitter van de afdeling Friesland, de heer H.J. de Koe, opende de bijeenkomst met het lezen van een gedeelte uit Psalm 114, waarna hij vooraan in gebed.

Aandachtspunten

Hierna staat hij bij de volgende zaken stil. Hij wijst erop dat volgens het Friesch Dagblad van 22 oktober 2015 veel gemeenten nog niet ANBI-proof zijn. Hij doet een dringend beroep op de aanwezigen wier gemeenten nog niet ANBI-proof zijn, er voor te zorgen dat dit met een paar dagen gebeurt. In o.a. "Kerkbeheer" staat aangegeven hoe men moet handelen.

Hij meldt de fusie van de Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen van Groningen-Drenthe en Friesland per 1 januari a.s. Verder wijst hij op de geslaagde bijeenkomst van 21 september 2015 toen de Commissie beheer kerkelijke begraafplaatsen van de VKB een voorlichtingsavond hield die door zo'n 80 kerkrentmeesters bezocht werd. Belangrijk is dat kerkrentmeesters het geactualiseerde modelreglement van de VKB hanteren. In 2016 zal een nieuwe versie van het Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen, een uitgave van de VKB, verschijnen. Ook dit jaar was het Friese Tsjerkepaad weer een groot succes. De belangstelling was weer enorm groot. Verder hebben veel Friese kerkelijke gemeenten te kampen met een tekort aan bestuursleden. Dat betekent dat de continuïteit van het

Het dagelijks bestuur van de afdeling Friesland: Mevr. M. Burggraaf-Wondaal, H.J. de Koe, D. de Vries en R. Jellema

werk in gevaar komt. Tenslotte vraagt hij nog aandacht voor het artikel in "Kerkbeheer" over de herziening van de pachtprijsnormen. Het is belangrijk deze op peil te houden. En die kerkelijke gemeenten die in de gelegenheid zijn om te beleggen, adviseert hij om dat in grond te doen omdat dat het beste rendement oplevert.

Vluchtelingen

Hierna doet de directeur van Donatus, de heer Simon Kadijk, die zijn mede aanwezige collega's ing. Pieter Dijksterhuis en Gijsbert Koelewijn voorstelt, enkele mededelingen over hoe te handelen wanneer kerken voor vluchtelingen hulp kerken worden gebruikt. Donatus wil op dit punt graag met de kerkelijke gemeenten meedenken. Dat doet zij niet door de dekking te beperken of premieverhoging toe te passen, maar zij gaat zorgvuldig te werk. De kerkelijke gemeente die in de gelegenheid is haar kerkgebouw voor de opvang van asielzoekers beschikbaar te stellen, dient dit te melden bij Donatus.

Op kosten van Donatus komt een adviseur ter plaatse de situatie bekijken. Die maakt een rapport op met aanbevelingen, maar daarbij zullen ook bepaalde voorwaarden gesteld worden waaraan voldoen moet worden. Mochten de aan te brengen voorzieningen, die uit deze rapportage voortvloeien, tot kosten voor de kerkelijke gemeente leiden, dan kunnen kerkrentmeesters deze kosten declareren bij het COA (Centraal orgaan Opvang Asielzoekers).

Verder deelt de heer Kadijk mee dat Donatus de laatste tijd veel verzoeken krijgt om een lagere premie te bewerkstelligen. Donatus is hiermee druk bezig is en komt binnen afzienbare tijd met initiatieven.

Kerken- en monumentenverzekeraar

Hierna geeft de heer Koelewijn een uiteenzetting over de ontstaansgeschiedenis van Donatus en de positie die zij nu in de markt bekleedt. Donatus, dat in 1852 is opgericht vanuit de Rooms-Katholieke Kerk, is

uitgegroeid tot de grootste kerken- en monumentenverzekeraar van ons land. Inmiddels hebben kerkbesturen van allerlei gezindten meer dan 4.500 kerkgebouwen bij Donatus verzekerd.

Donatus is een onderlinge verzekeringmaatschappij waarbij de verzekerden de leden zijn. Donatus heeft geen winstoogmerk, maar laat de leden meedelen in het resultaat in de vorm van premierestitutie. De laatste tien jaar is gemiddeld 40 pct. van de premie terugbetaald. Het ziet er naar uit dat er de volgende keer 43 pct. wordt gerestitueerd.

De heer Koelewijn deelt mee dat de vaststelling van de verzekerde waarde geschiedt op basis van herbouwwaarde. Maar Donatus heeft ervaren dat de herbouwwaarde van kerken in de loop van de tijd afwijkt van andere gebouwen. De opstalindex die verzekeraars hantieren is ontoereikend. Daarom heeft Donatus voor kerken, orgels en monumenten zelf een index ontwikkeld op basis van de praktijk van de afgelopen jaren. Kostbaarheden worden door Donatus op basis van nieuwwaarde verzekerd.

Verder staat de heer Koelewijn stil bij het hertaxatiebeleid van Donatus. Sommige parochies en gemeenten hebben de indruk, dat Donatus Verzekeringen bij hertaxaties en heropnames alleen maar "extra hoog" taxeert en waardeert. Het is een misvatting te veronderstellen dat men na een calamiteit een kleine kerk terug gaat bouwen. Dat komt omdat het zelden gebeurt dat een kerk volledig verloren gaat bij een grote schade. De meeste schades zijn klein en elk jaar is er een aantal middelgrote schades. Tenslotte wijst de heer Koelewijn op een nieuw product van Donatus, namelijk het z.g. leegstandproduct, waarbij een beperktere dekking wordt gegeven.

Veiligheid en preventie kerken

Hierna gaat de heer Dijksterhuis in op een aantal preventieve maatregelen die men zou moeten treffen. Zo worden elektrische installaties vaak zwaarder belast dan voorheen. Belangrijk is dan dat deze tijdig worden gecontroleerd. Afvalcontainers worden soms in brand gesto-

S. Kadijk, G. Koelewijn en ing. P. Dijksterhuis

ken. Daarom het advies deze containers wanneer ze buiten staan op minimaal 5 meter van de opstal te plaatsen en te verankeren. En de niet-brandveilige afvalbakken b.v. van kunststof vervangen door metalen afvalbakken met metalen deksel en/of zelfdovende afvalbakken. In het kader van de compartimentering van de toren dienen de openingen tussen de kap en de toren 30 minuten brandwerend en zelfsluitend gemaakt te worden. Met betrekking tot het inbraakrisico is het aan te bevelen dat er zo weinig mogelijk struiken rondom de kerk staan. Belangrijk is zicht op het kerkgebouw te hebben en dit gebouw goed aan te lichten, zodat het voor inbrekers niet uitnodigt een inbraak te plegen. En voor wat het interieur betreft: sluit de deuren en kasten niet af, maar laat die open. De praktijk heeft uitgewezen dat hierdoor veel braakschade kan worden voorkomen. De heer Dijksterhuis wijst er tenslotte op om de preventie goed uit te voeren. Donatus heeft daarvoor een logboek gemaakt met een overzicht van preventieadviezen, een checklist voor het afsluiten van het kerkgebouw na afloop van de dienst en een checklist voor de reguliere controle van het kerkgebouw. Met het doornemen van de checklisten krijgt de kerkrentmeester nog beter zicht op de mate van veiligheid binnen en rondom het kerkgebouw.

Vragen

Na de beide inleidingen worden er veel vragen gesteld op het gebied

van schade-uitkeringen door Donatus e.d. In dit verband wordt opgemerkt dat orgels op basis van de inventaris worden verzekerd. Dat betekent dat wanneer het orgel ingeval van schade total loss is, het verzekerd bedrag wordt uitgekeerd zonder verplichting tot herbouw.

Naar aanleiding van een vraag of een kerkelijke gemeente verplicht is tot herbouw indien een monumentale kerk afgebrand is, deelt de heer Jouke Jongma, directeur Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG) van Friesland, mee dat er geen herbouwplicht bestaat die b.v. de RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) kan opleggen. De kerkelijke gemeente is eigenaar en die bepaalt of de kerk wordt herbouwd.

Verder zijn er vragen over de sommenverzekeringen, zoals de ongevallenverzekering voor vrijwilligers, die Donatus in haar pakket heeft. In haar hoedanigheid van tussenpersoon heeft Donatus ook een ziekengeldverzekering die loondoorbetaling bij ziekte dekt. Verzekerden zullen bij Donatus nooit met een naheffing worden geconfronteerd, omdat die bij Donatus is uitgesloten.

De herverzekering van Donatus is gewaarborgd. Herverzekering gebeurt bij 15 herverzekeraars in verband met de spreiding van het risico. De stormschade is voor Donatus een groot risico. In 2013 waren er ruim 600 schadegevallen door storm.

In antwoord op een vraag waarom de huidige premierstitutie zo hoog is – men zou liever zien dat de jaarpremie veel lager wordt – deelt de heer Kadijk mee dat in het belang van de leden de huidige constructie de voorkeur heeft.

Onderhoud/restauratie gebouwen

Zoals dat ieder jaar het geval is, krijgt de heer J. Jongsma, directeur van de SBKG Friesland, de gelegenheid om actualiteiten en ontwikkelingen te overzien. Hij deelt mee dat er dit jaar 18 aanvragen bij de provincie Friesland zijn ingediend. In december 2015 is bekend of die worden gehonoreerd. Verwacht wordt dat de provincie de regeling in de komende jaren zal veranderen. Er zijn ook situaties waarin voor de toren of voor het kerkgebouw nooit subsidie is aangevraagd. Geprobeerd wordt dit in kaart te brengen. Ook kerkhoven, mits zij rijksmonument zijn, kunnen op basis van de groene BRIM-regeling voor subsidie in aanmerking komen.

Verder wijst de heer Jongsma erop dat nu geen restauraties meer kunnen plaatsvinden volgens het BRIM (Besluit Rijks subsidiëring Instandhouding Monumenten). Onder het BRIM kunnen alleen maar onderhoudszaken behandeld worden. Het BRIM-percentage is inmiddels verlaagd, waardoor de kans groter is dat aanvragen worden gehonoreerd. Het komt er in feite op neer dat kerkelijke gemeenten met de laagste begroting voorrang hebben. Voor grotere kerken met een herbouwwaarde van € 200.000 tot € 8,3 miljoen en kerken met een herbouwwaarde van meer dan € 8,3 miljoen, gelden afwijkende subsidies, aldus de heer Jongsma.

Mededelingen hoofdbestuur

Hierna krijgt de heer D. de Vries, vice-voorzitter van de afdeling en lid van het hoofdbestuur van de VKB, gelegenheid enkele mededelingen uit het hoofdbestuur te doen. Verwacht wordt dat de omvang van het tekort in de plaatselijke gemeenten dankzij het FIRA-programma beter in beeld kan komen. Op het Centraal Bureau van de VKB is de heer ds. Jos Aarnoudse per 1 november 2015 als directeur aangesteld.

J. Jongsma

Met de Federatie van Diaconieën is overleg gewenst en beide organen vinden het belangrijk om voorafgaande aan een synodevergadering zaken door te nemen die diakenen en kerkrentmeesters raken. De heer De Vries wijst op drie succesvolle bijeenkomsten die de Commissie kerkelijke begraafplaatsen de vorige maand belegd heeft en die door zo'n 180 kerkrentmeesters werden bijgewoond. De VKB houdt haar congres op 16 april 2016 op een locatie in Amersfoort. Verder meldt hij het voornemen van fusie van de SBKG-en van Friesland en van Groningen-Drenthe, waarmee het bestuur zich geheel kan verenigen. Meer moeite heeft het bestuur met het voornemen om de nieuwe SBKG als een kenniscentrum voor het gehele kerkrentmeesterlijk beheer te laten functioneren. Hierover is onlangs nader beraad geweest, waarbij geconstateerd werd dat de zaak genuanceerder ligt. In het overleg is afgesproken dat nog eens goed wordt nagedacht over een bredere opzet van het werkveld van een nieuwe stichting.

Tenslotte deelt de heer De Vries mee dat de heer De Koe, die in 2015 aftredend was en zich niet meer herkiesbaar had gesteld, heeft besloten om na de ledenvergadering van 2016 definitief te stoppen als voorzitter en bestuurslid van de afdeling Friesland. Ook de secretaris en de penningmeester hebben aangegeven te willen stoppen. Hij doet dan ook een dringend beroep op de aanwezige kerkrentmeesters om suggesties bij de secretaris in te dienen van personen die de aftredenden kunnen vervangen.

Na de rondvraag waarvan geen gebruik wordt gemaakt, deelt de voorzitter mee dat de jaarvergadering van de afdeling Friesland op 7 maart 2016 wordt gehouden in de vorm van een forumdiscussie met bijdragen van bisschop De Korte, synodepreses mevrouw Van den Broeke en mr. P.A. de Lange, voorzitter van de VKB. Het geheel staat onder leiding van ds. W.B. Beekman. Het thema van deze forumdiscussie is "Wierook en pepermunt in de krimp".

Nadat de heer De Vries een gedicht naar aanleiding van Jesaja 12 heeft voorgelezen, sluit de voorzitter deze bijeenkomst.

■ Dienstencentrum test contactloos collecteren

Geen munten, geen collectebonnen meer, maar contactloos geld geven tijdens de kerkdienst. Nu mensen steeds minder kleingeld op zak hebben, komt die optie dichterbij. Reden voor Kerk in Actie om een proef te nemen, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 27 november 2015.

In de hal van het Dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Nederland hangt sinds eind november een pinterminal, zo heeft de kerk bekend gemaakt. Medewerkers van het centrale bureau van de kerk in Utrecht testen er het geven van geld door hun bankpas langs het betaalapparaat te halen. De voorlopers kunnen met hun smartphone een bijdrage geven. Ever Jan Hazeleger (programmamanager Kerk in Actie): "Doneren is simpel: je houdt je pas op de display van de pinterminal en de donatie is gedaan". Het geld van de proefopstelling gaat naar Kerk in Actie. Kerk in Actie wil weten wat de voor- en nadelen voor kerkelijke gemeenten zijn, bijvoorbeeld of het doneren snel genoeg gaat of dat het voor vertraging zorgt. Hoe Kerk in Actie met dit onderwerp verder gaat, weet Hazeleger niet. "We gaan de proef over enige tijd evalueren". Hij kan zich indenken dat contactloos betalen een bruikbaar middel wordt voor plaatselijke kerkelijke gemeenten.

Kerken aan de bak na "Parijs"

Peter Siebe en Ijmert Muilwijk

Op 12 december schreef de wereld geschiedenis in Parijs. 195 landen, waaronder Nederland, beloofden er alles aan te doen om de aarde niet meer dan 1,5 graad te laten opwarmen. Als die plechtige belofte ook ons als kerken iets kan schelen, is dit het moment voor actie. Omdat het moet, maar meer nog: omdat het kan. Kerkrentmeesters en beheerscommissies, pak in 2016 door en investeer in vergroening van uw kerk. Het is hip en missionair. Twijfels over het rendement deugen niet. De laatste 5 jaar is er een brede beweging op gang gekomen naar duurzame energie. Denk aan het nul-op-de-meter-project van woningbouwcorporaties en overheden onder de naam 'Stroomversnelling'. Denk aan het Energieakkoord, dat bindende doelstellingen oplegt aan alle sectoren van de samenleving. En op steeds meer daken van huizen liggen zonnepanelen.

Kerk en rendement

Aan kerken is deze beweging niet voorbij gegaan. 80 kerken en kloosters mogen zich 'Groene kerken' noemen en nog veel meer kerken noemen zich niet zo, maar doen er wel aan. Dat is ook wat je zou verwachten van gelovigen die zorgzame omgang met de schepping prediken en 'goede rentmeesters' willen zijn. Wat je niet zou verwachten, maar helaas toch gebeurt, is dat kerken afzien van zonnepanelen, wegens rendementsoverwegingen. Niet zo lang geleden gebeurde dit

ergens in de Alblasserwaard. De redenering is, dat men een terugverdientijd van negen of tien jaar 'te lang' vindt. Men wil de investering sneller terugverdiend hebben. En als dat er niet in zit, ketst het af. Nu staan kerkelijke begrotingen onder druk in deze jaren, wat voorzichtigheid begrijpelijk maakt. Maar wat wij niet begrijpen, maar wel aantreffen, is dat deze weigering om te investeren vooral veroorzaakt wordt door een foutieve rendementsopvatting, die teveel kijkt naar de terugverdientijd. De 'Toolkit duurzaam kerkbeheer' (zie www.groenekerken.nl) geeft een bredere kijk op rendement. Zonnepanelen op de kerk zijn wellicht pas na 10 jaar terugverdiend, maar gaan wel 25 jaar mee en blijven al die jaren stroom en geld opbrengen. Bij een beslissing over een investering in zonnepanelen is het beter een kosten-batenanalyse te maken, waarbij tevens niet in geld uit te drukken effecten meetellen, zoals de milieuwinst. Juist kerken zouden zich, bovendien, niet moeten lenen voor een beperkte rendementsopvatting. De kerk is geen business voor een paar jaar. De kerk is, geloven wij, van en voor alle tijden. Ook heeft zij besef van de eeuwigheidswaarde van (investerings) keuzes. Wie niet wil, zoekt een reden; wie wil, zoekt een mogelijkheid. En die zijn er: in sommige kerken bleken de leden bereid te investeren in zonnepanelen buiten de kerkelijke begroting om.

Stroomvreters

Een 'groene kerk' blijkt tot meer

kerkbezoek te leiden, zo blijkt hier en daar. Je zou dus denken dat zowel kerken als andere (christelijke) organisaties graag zonnestroom binnenhalen. Maar door hun hoge stroomverbruik zijn veel van deze instellingen "grootverbruikers". Burgers betalen ongeveer 0,22 euro per kWh, bedrijven circa 0,15 en grote afnemers slechts ongeveer 0,10 tot 0,12. Dat lage grootverbruikerstarief begint al boven de 50.000 kWh per jaar. Veel middelgrote instellingen vallen onder dat tarief. De terugverdientijd van investeringen is dan een stuk langer dan voor kleinverbruikers. Bovendien betalen stroomslurpers vrijwel geen REB (energiebelasting), waar de particulier 0,12 euro per kWh aan kwijt is. En dus staan de daken van veel stroomslurpers nog leeg. Alle bestuurders of eigenaren van kerken, maar ook van organisaties en bedrijven, die aan rentmeesterschap geloven, nodigen wij uit om dat geloof serieus te nemen. Het kan toch niet zo zijn dat juist de grootverbruikers niet meedoen. Laat u inspireren, desnoods door de 'Groene Bijbel' die volgens de planning in de loop van 2016 zal verschijnen. God heeft niet alleen de mens, maar heel Zijn schepping lief. Nu wij nog.

Ijmert Muilwijk studeerde aan de Agrarische Hogeschool en daarna milieukunde. Hij was voorzitter van Perspectief (ChristenUnie-jongeren) en de CNV-Jongeren. Ook was hij raadslid binnen de SER en werkte hij in de financiële wereld. Momenteel is hij voorzitter van ODE, de Organisatie Duurzame Energie. In 2012 startte hij met een eigen bedrijf, Groenpand (www.groenpand.nl) om concreet te werken aan 'vergroening' van gebouwen.

Peter Siebe studeerde geschiedenis en raakte betrokken bij natuur en milieu toen 'zure regen' de bossen bedreigde. Via zelfstudie en inzet voor het milieu specialiseerde hij zich in de relatie tussen christendom en milieuzorg. In 1998 bood hij minister Pronk het 'Christelijk Ecologisch Appel' aan. Hij is journalist, redacteur van de 'Toolkit Duurzaam Kerkbeheer', geeft lezingen en bemiddelt bij vergroening van kerken, organisaties of huizen. Contact: petersiebe@ziggo.nl.

Meubelmakerij Louis Meijer & Zn.

35 jaar maatwerk

Al ruim 35 jaar vervaardigen wij, als meubelmakerij, kerkinterieurs voor diverse kerkgenootschappen op maat. Ons repertoire bestaat uit preekstoelen, liturgieborden, doopvonten, knielbanken, kerkbanken (kussers), stoelen, collectezakken, serviezen, avondmaalslinnen ed. Kortom, voor alles wat u nodig heeft betreffende uw kerkinrichting bent u bij ons aan het juiste adres!

Bobinestraat 3b, 3903 KE Veenendaal, (0318-)529974, www.kerkinterieur.nl, info@kerkinterieur.nl

Halfjaarlijkse bijeenkomsten van afdelingen en hoofdbestuur VKB

Het hoofdbestuur van de VKB belegt twee keer per jaar (in maart en november) een bijeenkomst met de delegaties van de provinciale afdelingen om de afdelingen gelegenheid te geven vanuit het grondvlak bepaalde zaken aan de orde te stellen die actueel zijn en anderszits informatie vanuit het hoofdbestuur van de VKB aan de afdelingsbestuurders door te geven. Onderstaande samenvatting betreft de bijeenkomst van 7 november 2015 die in "De Aker" te Putten werd gehouden.

Kansen voor Kerken

De voorzitter van de VKB, mr. Peter A. de Lange, opent deze bijeenkomst met gebed en leest een passage voor uit Mattheus 25. Vervolgens krijgt de per 1 november 2015 benoemde nieuwe directeur, de heer Jos Aarnoudse, de gelegenheid zich voor te stellen. Hierna deelt de vice-voorzitter, drs. Cor de Raadt mee dat de komende week erg belangrijk is vanwege de synodevergadering waar de nota Kerk 2025 wordt besproken. Tevoren heeft het hoofdbestuur een gesprek met het bestuur van de Federatie van Diaconieën en de kerkrentmeester- en diaken-synodeleden over de nota Kerk 2025.

De VKB oriënteert zich al enige jaren op de problemen die zich lokaal voordoen. Met minder middelen is het moeilijk om de predikantsplaats in stand te houden. In de nota Kerk 2025 is de grote lijn: back to basics. Er worden in de nota voorstellen gedaan voor verlaging van het aantal classes (van 75 naar 8), er kunnen witte vlekken ontstaan (als er geen protestantse gemeente is, kan men een landelijk lidmaatschap overwegen), de positie van de predikant en de rol van beheerszaken. De positie van de VKB komt overeen met de positie van de Federatie van Diaconieën (FVD). Daarom is er gezamenlijk overleg gepland met het oog op de komende synodevergadering van 12 november a.s.

Eén beheersloket

De afdeling Groningen, die zich kan vinden in de brief die VKB en FVD aan het Moderamen van de generale synode hebben gestuurd, zou graag een meer structurele aanpak zien. De afdeling Friesland vraagt zich af wat één beheersloket voor de aan de Kerk flankerende VKB betekent. Gelderland hoopt niet dat het aantal classes tot 8 wordt gereduceerd en is verder bezorgd over de kwaliteit van het kerkrentmeesterlijk beheer wanneer de figuur van de gemeenteadviseur kerkbeheer gaat verdwijnen. Wat kan van een regionale synode worden verwacht, wie gaat de dienstverlening aan de gemeenten betalen en wat betekent dit voor de VKB? De afdeling Utrecht mist de SBKG (Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen) terwijl Drenthe huiverig is voor predikanten in landelijke dienst.

De heer De Raadt deelt mee dat een regionale synode één van de acht classes is, maar oplossingen moeten niet worden gezocht in structuren. De huidige aanpak van de mobiliteit van predikanten is een zachte aanpak. Mede daarom is er overleg geweest met BNP (Bond van Nederlandse Predikanten). De VKB is groot voorstander van samenwerking op regionaal niveau, maar vanuit de basis, de plaatselijke gemeente gerekend. In de nota Kerk 2015 trekt de Dienstenorganisatie (DO) zich op beheersgebied terug en daarin ligt een opdracht voor de VKB. De heer De Lange wijst erop dat er een gezicht nodig is op kerkrentmeesterlijk beheersgebied, het klavertje-4 is bij uitstek een beweging van onderop.

Sparen en beleggen

Hierna krijgt de heer drs. Peter D. Eenshuistra het woord, die een inleiding verzorgt over Sparen en beleggen. Na de inleiding is er gelegenheid voor het stellen van vragen. Drenthe vraagt hoe het met de aansprakelijkheid is geregeld wanneer blijkt dat colleges van kerkrentmeesters een verkeerde keuze bij het beleggen hebben gedaan. De heer Eenshuistra wijst erop dat het college als collectief aansprakelijk kan zijn indien er onzorgvuldig gehandeld is. In dat soort gevallen is er vaak dekking via een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering. Daarom is het van belang om een beleggingsstatuut te laten accorderen en vastleggen via de algemene kerkenraad.

De heer Rigters stelt een vraag over de selectie van het vermogensbeheer, waarop de heer Eenshuistra reageert met het advies in beginsel voor een Nederlandse vermogensbeheerder te kiezen. Friesland laat weten dat het rendement van grond lager is, maar wel wat rendement betreft, constant blijft. Dat geeft rust bij de colleges van kerkrentmeesters. De heer Eenshuistra is het hiermee eens en wijst op een onderdeel van zijn inleiding waarin de beleggingshorizon ter sprake is geweest.

Ondersteuning geldwerving

Hierna geeft de heer drs. Bert van Rijssen, projectmanager bij de VKB, informatie over de geldwervingsactie Kerkbalans. Tot 2011 werd een inkomstenstijging uit de actie Kerkbalans gerealiseerd. Vanaf dat moment is er een daling ingezet. Ondanks de inzet van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (RPG) en het Team Ondersteuning Plaatselijke Geldwerving, worden de mogelijkheden en middelen die voor plaatselijke gemeenten op het terrein van de lokale geldwerving aanwezig zijn, nog onvoldoende toegepast. De RPG is van mening dat eerst bij optimale inzet om de manier van geldwerving aan te passen (o.a. persoonlijk gerichte brieven, doelgroepenbeleid, enz.), er reële kansen zijn het geefgedrag in positieve zin te beïnvloeden.

Herbestemming kerkgebouwen in Zeeuws-Vlaanderen lastig

Protestantse kerkgebouwen in de gemeente Sluis verkeren in een betere conditie dan rooms-katholieke, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 6 november 2015. Dat komt volgens de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) door de autonomie die de protestantse kerkbesturen hebben om te beslissen over onderhoud en restauratie van hun bedehuizen. Parochies die hun kerkgebouwen willen opknappen, moeten eerst het bisdom om toestemming vragen.

De SCEZ presenteerde op 5 november 2015 deze bevindingen op een symposium in het Zeeuws-Vlaamse IJzendijke. De stichting onderzocht de onderhoudsstaat van de kerken in Sluis en de mogelijkheden van herbestemming van bedehuizen die niet langer als zodanig in gebruik zijn. De betere positie van de protestantse Sluise kerken is ook toe te schrijven aan het feit dat ze meestal rijksmonument zijn. Daardoor beschikken kerkbesturen over financiële middelen uit onderhouds- en restauratiesubsidies die de rooms-katholieke kerken moeten ontberen. Daarvan heeft 10 procent de status van rijksmonument. Daarnaast is de gemiddelde omvang van de protestantse gebouwen kleiner. Zodoende zijn de onderhoudskosten lager en is de technische staat beter.

Niet blijvend

De SCEZ komt tot de conclusie dat de veertig onderzochte kerken in Sluis niet allemaal kunnen blijven bestaan – nu al heeft de helft niet langer een religieuze functie. Het vinden van een herbestemming voor alle af te stoten bedehuizen is een illusie, meent de SCEZ. Door de sterk vergrijzende bevolking van krimpge-

Kerk van de protestantse gemeente Sint Anna ter Muiden-Sluis

meente Sluis lopen de kerken leeg. Van de inwoners is 26 procent 65 jaar of ouder (14,7 pct. landelijk). De komende vijftien jaar daalt het inwonertal met een tiende.

Afgezet tegen het aantal inwoners (23.800) telt Sluis meer dan twee keer zoveel kerken als andere Zeeuwse gemeenten. De twintig kerken die hun godsdienstige functie al kwijt zijn, dreigen in verval te raken. Van alle 40 kerken dateren er 24 uit de wederopbouwperiode (1940-1970).

Beeldbepalend element

Alle sprekers waren het er op de bijeenkomst van SCEZ over eens dat een kerkgebouw een beeldbepalend element is in een dorp of stad. Als een kerk verdwijnt, verdwijnt het hart uit de gemeenschap. Het draagvlak voor de kerk als religieus gebouw neemt echter snel af. "Bij een doorsnee kerkdienst in Zeeuws-Vlaanderen varieert het aantal bezoekers van vijftien tot honderd, van wie de gemiddelde leeftijd

boven de zestig ligt", aldus SCEZ. Kerken moeten interen op hun reserves om de exploitatie rendabel te maken. SCEZ maakte een financiële analyse van 27 van de 40 Sluise kerken. Vier vallen in de categorie "ernstig bedreigd", veertien in de categorie "bedreigd". Negen van de 27 worden niet bedreigd. Dat wil zeggen dat ze een beperkt of geen exploitatietekort hebben.

Om leegstand, verval en sloop te voorkomen, moeten overheden en maatschappelijke instellingen "kerken meenemen in hun zoektocht naar ruimte voor de eigen voorzieningen", zo stelt SCEZ. Kerkgebouwen kunnen de leefbaarheid in krimpregio's versterken als ze worden benut als nieuwe ontmoetingsplek voor "brede lagen van de bevolking". Volgens de onderzoekers zijn er in West-Zeeuws-Vlaanderen weinig mogelijkheden om kerken in te zetten voor de economie. "De economische dynamiek is schaars en de kansen zijn beperkt".

"Overheid geen pinautomaat"

Frank Strolenberg van de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed riep partijen in nood op om rijkssubsidie-regelingen voor de herbestemming van waardevol religieus erfgoed te gebruiken. De onderzoekers waarschuwen echter dat de overheid geen pinautomaat mag zijn. "Zet in op herbestemming in kernen waar de meeste pit en energie zit en waar zodoende de meeste maatschappelijke meerwaarde valt te halen. Maar de opgave is enorm en het aantal oplossingen gering". Strolenberg verwacht dat de komende tien jaar van de 6500 kerkgebouwen in heel Nederland er 1700 tot 2000 hun religieuze functie verliezen.

Overige zaken

Gelderland deelt mee dat zich voor de basiscursus kerkrentmeester ongeveer 150 deelnemers hebben opgegeven. Na een demonstratie door de heer Wim A.B. hoe de pagina voor de afdelingen op de website van de VKB eruit komt te zien, stellen zich een drietal leden van de afdelingen beschikbaar om deze afdelingspagina's van informatie te voorzien. Hoofdbestuur lid ir. Peter de Wit RTD heeft een instru-

ment ontworpen voor een contractenregister. In Breda is dat getest en waardevol gebleken. Mr. Ad Rigters gaat vervolgens gedetailleerd in op de rechtspositie van predikanten en wijst op de kerkordelijke mogelijkheid om een getermineerd beroep op een predikant uit te brengen.

De vergadering wordt beëindigd met een dankgebed door de secretaris van de VKB, de heer Willem Roseboom.

“Kerk, Krimp en Kans” leerzaam project

“Kerk, Krimp en Kans. Impuls voor West-Zeeuws-Vlaanderen” is een pilotproject, gefinancierd door de RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en de provincie Zeeland, dat is opgezet door de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ). Het project heeft tot doel de kansen in beeld te krijgen van religieus erfgoed voor de leefbaarheid van de Gemeente Sluis, die 40 kerken telt op nog geen 25.000 inwoners. Het project was uitdagend, niet alleen door de relatief grote omvang van het religieus erfgoed, maar vooral ook door de gewenste proactieve aanpak waarbij het religieus erfgoed in West-Zeeuws-Vlaanderen in verband wordt gebracht met de aspecten van de leefbaarheid van de regio.

Kerken als kans?

Het op peil houden van de leefbaarheid van het westelijk deel van Zeeuws-Vlaanderen is een cruciaal punt als het gaat om het begeleiden van de krimp. Het verbeteren van de leefbaarheid heeft een gunstig effect op de demografische ontwikkeling. Studies wijzen uit dat aantrekkelijk wonen in een krimpgebied prima kan. Voorwaarde is dan wel dat de leefbaarheid van de woonomgeving overeind blijft en dat de regio een positief imago behoudt.

Er zijn vijf aspecten die op de leefbaarheid en daarmee ook op de bevolkingsontwikkeling van invloed zijn

- **Bereikbaarheid**
Kerken als bakens en oriëntatiepunten in het landschap.
- **Voorzieningen**
Kerken als eigenstandige voorziening voor het geestelijk welzijn van de bevolking en daarnaast is een kerk in potentie een voorziening voor allerlei sociale activiteiten.
- **Ruimtelijke kwaliteit**
Door de monumentale waarde van kerken, als centrale plaats in stad en dorp, en door de eerder genoemde functie van bakens in het landschap en uniek beeldmerk van de verschillende

kernen. Daarnaast speelt een goede ruimtelijke kwaliteit een rol bij het aantrekken van toeristen, maar ook als vestigingsmilieu voor bewoners en bedrijven.

- **Werkgelegenheid**
Kerken zijn beeldbepalende gebouwen waarin ook economische en maatschappelijke functies kunnen worden ondergebracht. Ook vormen kerken onderdeel van een toeristisch product en kunnen ze een rol spelen als beeldmerk in logo' en branding van plaatsen. Indirect dragen ze zo bij aan de werkgelegenheid in de regio.
- **Sociale cohesie**
Kerken als plaats van samenkomen voor geloofsbeleving, maar ook voor andere aan de geloofsbeleving gerelateerde functies als zangkoren, jeugdgroepen en dergelijke.

Samenvatting

Het pilotproject “Kerk, Krimp en Kans, Impuls voor West-Zeeuws-Vlaanderen” is uitgevoerd en afgerond nagenoeg binnen het kader zoals dat in het projectplan is weergegeven. Het project heeft veel in de samenleving teweeg gebracht. Voor de gemeente Sluis is het zaak alle informatie en inzichten goed te wegen en te vertalen in beleid, dat kansen schept voor de kerken in de verschillende kernen en voor de leefbaarheid in de kernen.

De pilot heeft inzicht opgeleverd in de aanpak die nodig is om kansen voor het religieus erfgoed in beeld te brengen in een regio met een dalende bevolking. Dat inzicht en de ervaringen die zijn opgedaan zullen worden gedeeld op verschillende symposia.

Religieus erfgoed kan krimp niet tegengaan. Wel zijn kerkgebouwen op verschillende manieren in te zetten voor het versterken van de leefbaarheid in krimpregio's. Er liggen kansen om deze in te zetten optimaliseren. Kerken zijn de ideale ontmoetingsplek voor de bevolking bij uitstek, een functie die het gebouw van nature al vervulde. Met

de ontkerkelijking is de religieuze functie onder druk komen te staan. Deze kan deels worden vervangen door een nieuwe ontmoetingsfunctie voor bredere lagen van de bevolking.

De toekomst van leegkomende kerkgebouwen moet in een interactief proces met de hele gemeenschap en alle betrokkenen opnieuw worden gedefinieerd. Een kerk als centrale ontmoetingsplek in dorpen en steden met een bundeling van daarmee samenhangende voorzieningen biedt zonder twijfel een kwaliteitsimpuls aan de leefbaarheid in een regio met een dalende bevolking.

■ Gereformeerd Nijkerk stoot kerk af en renoveert andere

De kerkenraad van de Gereformeerde kerk in Nijkerk heeft na overleg met de gemeenteleden onlangs definitief besloten om een van de twee kerkgebouwen, de Goede Herderkerk, te sluiten en te verkopen, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 10 december 2015. De andere kerk, de Kruiskerk, wordt uitgebreid om alle kerkelijke activiteiten onder één dak te kunnen brengen. De laatste diensten in de Goede Herderkerk worden in het najaar van 2017 gehouden als de verbouwing van de Kruiskerk gereed is.

De kosten van de verbouwing bedragen € 1,8 miljoen. De kerk krijgt een nieuwe entree, een grote ontvangst- en ontmoetingsruimte en een bovenverdieping met zes zalen. Ook de activiteiten in Het Kruispunt, een voormalige pastorie bij de Kruiskerk, worden naar de nieuwe Kruiskerk verplaatst.

Van de Goede Herderkerk, die in 1967 in gebruik werd genomen en gunstig is gelegen direct naast het treinstation van Nijkerk, wordt afstand gedaan omdat anders een forse investering voor onderhoud nodig is. De gereformeerde kerk in Nijkerk telt ruim 3.000 leden; er is sprake van enige vergrijzing.

Pilot: Gratis controle op veiligheidssituatie in kerken

De VKB zoekt met haar leden actief naar goed beheer van het kerkgebouw. Een van de speerpunten is de veiligheid in de kerk. Dat betreft de gebruikelijke brandblussers die periodiek worden gekeurd en andere veiligheidsmiddelen. Sinds enkele jaren zijn er defibrillatoren op de markt waarmee het niveau van de veiligheid kan worden verhoogd. Mits er natuurlijk mensen worden getraind om vakkundig met de veiligheidsmiddelen om te gaan. In kort bestek zijn hiermee een paar belangrijke zaken genoemd. Er zijn echter altijd aandachtspunten die tijdelijk niet of gedeeltelijk onder de aandacht komen. Een ander aspect is de prijs die leveranciers rekenen voor het leveren en keuren van veiligheidsmiddelen. De VKB heeft gesprekken gevoerd met een deskundige partij uit het VKB-netwerk: Deficare uit Groningen. Deficare is een organisatie die landelijk actief is op het gebied van veiligheidsmiddelen, trainingen en keuringen. Deficare is onderdeel van Defibrion BV, een toonaangevende distributeur in de AED sector. De VKB wil, in nauwe samenwerking met Deficare, een landelijke dekking realiseren voor haar leden. Met deze dekking kunnen de leden voor één prijs of een eenvoudig prijsmodel hun gehele veiligheidssituatie in beeld (laten) brengen en waar nodig, actualiseren. De VKB heeft in Deficare een partner gevonden die een eenduidig en aantrekkelijk prijsbeleid voert, speciaal voor VKB-leden. Natuurlijk wil de VKB eerst weten hoe haar leden denken over deze service. Om dat te weten wordt leden geadviseerd deel te nemen aan een pilot. Informatie over het aanbod en de aanbieder Deficare is te vinden op de speciaal ingerichte landingspagina <http://www.deficare.nl/quickscan-vkb-leden/>. De VKB zoekt, in samenwerking met Deficare, naar 5 kerken (vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters) die gratis willen deelnemen aan de pilot. De pilot betreft het volgende aanbod: deelnemers mogen gratis gebruikmaken van een veiligheidscheck door Deficare. Deficare neemt, na contact met het college van kerkrentmeesters, de veiligheidssituatie op en verstrekt adviezen. Dit aanbod is gratis en vrijblijvend, het verplicht tot niets. Na de veiligheidscheck worden de deelnemende colleges door de VKB benaderd met de vraag hoe zij de service hebben ervaren. Bij goede resultaten wil de VKB deze vorm van dienstverlening voor al haar leden inzetten. Reageer daarom snel op deze oproep, want er zijn slechts 5 colleges die kunnen deelnemen aan deze pilot. Reageren kan door een mail te sturen aan info@kerkrentmeester.nl met als onderwerp 'Deelname pilot'. Dan wordt er contact met u opgenomen om het vervolg af te spreken. Kijk voor informatie over Deficare op: <http://www.deficare.nl/quickscan-vkb-leden/>

■ Besluiten over kerkgebouwen in Kampen

Het kerkblad van "Hervormd Kampen" van 4 december 2015 meldt dat tijdens een op 26 november gehouden gemeenteavond de gemeenteleden gekend zijn in de voorgenomen gebouwenbesluiten van de algemene kerkenraden. Samengevat zijn er vier besluiten genomen:

- Een overkoepelend besluit om als gezamenlijke gemeenten (hervormde gemeente en gereformeerde kerk Kampen) terug te gaan naar drie gebouwen en als onderdeel hiervan de Noorderkerk en het Noorderlicht te vervreemden.
- Een tweede besluit om de

Protestantse wijkgemeente in wording het Open Hof toe te wijzen per januari 2016 met enkele aanpassingen en de Burgwalkerk in een stichting onder te brengen, waarbij deze kerk beschikbaar blijft voor erediensten.

- Een derde besluit om aan Wijk A/Westerkerk de Westerkerk met enkele aanpassingen toe te wijzen uiterlijk per 2017.
- En een vierde besluit om aan wijk B de Broederkerk tot te wijzen, eveneens per 2017 en de Bovenkerk onder te brengen in een stichting, waarbij ook deze kerk voor bijzondere diensten beschikbaar blijft. Hiertoe wordt echter niet overgegaan dan nadat een onderzoek is uitgevoerd naar de mogelijkheden en voorwaarden waaronder de

Bovenkerk als wijkkerk en kerk voor de stad zou kunnen functioneren.

Tijdens diezelfde avond zijn de gemeenteleden ook over deze gebouwenbesluiten gehoord. Men was in de gelegenheid de mening kenbaar te maken in een bijeenkomst met de eigen wijkkerkenraad. Hiervoor gingen de gemeenteleden uiteen naar vier zalen voor de vier wijken, samen met leden van hun kerkenraad en vertegenwoordigers van vanuit de algemene kerkenraden. Er werden veel nuttige opmerkingen gemaakt en vragen werden beantwoord. Ook kwamen de pijn en de emotie vaak naar boven. Het zijn ingrijpende besluiten die worden genomen. Dat was ook duidelijk te merken aan de reacties tijdens o.m. deze avond. Bij het vaststellen van de definitieve besluiten zullen beide algemene kerkenraden de opmerkingen in hun besluitvorming betrekken, aldus het bericht in "Hervormd Kampen".

■ Fundering kerk Sluipwijk-krijgt opknopbeurt

De fundering van het kerkgebouw van de hervormde gemeente Sluipwijk moet een opknopbeurt krijgen. De kosten bedragen € 550.000 waarvan de hervormde gemeente inmiddels € 300.000 bijeen heeft gebracht, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 17 december jl. De speciaal voor deze opknopbeurt in het leven geroepen Stichting Behoud Kerkgebouw Sluipwijkspant zich met diverse acties in om de resterende € 255.000 bijeen te krijgen. Zo werd er begin oktober 2015 een bazaar gehouden die € 17.000 opbracht. Als de financiering rond komt, start de Hervormde gemeente dit najaar met de Renovatiewerkzaamheden van de fundering. De Sluipwijkse kerk dateert van 1863. In 1926 kreeg de kerkzaal een galerij. Zeven jaar later werden de consistoriekamer en een zaaltje achter de kerk gebouwd. In 1955 en 1956 onderging de kerk een grondige opknopbeurt, waarbij er ook gebrandschilderde ramen zijn aangebracht. Sinds 1993 heeft het kerkgebouw een Gemeentelijke monumentenstatus.

De Savornin Lohmanprijs voor prof. Sophie van Bijsterveld

Professor Sophie van Bijsterveld

Professor Sophie van Bijsterveld is de winnaar van de Jhr. Mr. A.F. de Savornin Lohmanprijs. Deze vijfjaarlijkse prijs wordt toegekend aan personen die artikelen hebben gepubliceerd over christelijk denken over

staatsrechtelijke en politieke onderwerpen in Nederland na de reformatie van de zestiende eeuw. Sophie van Bijsterveld ontvangt de prijs voor haar boek *Overheid en godsdienst*. Herijking van een onderlinge relatie uit 2008. De jury die de prijswinnaar aan het College van Decanen van de VU heeft voorgedragen: "Dit boek benadert de verhouding van overheid en godsdienst vanuit een juridische invalshoek en vormt een aansprekend pleidooi voor godsdienst in het publieke domein. Overheid en godsdienst is helder geschreven, zorgvuldig beargumenteerd en met duidelijke stellingnamen in concrete kwesties, die door de nuchtere argumentatiewijze als volstrekt vanzelfsprekend gepresenteerd worden."

Sophie van is Bijsterveld is sinds

september 2014 hoogleraar Religie, recht en samenleving aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Zij studeerde Nederlands Recht in Utrecht en was daarna korte tijd verbonden aan de VU. Zij promoveerde op de verhouding tussen kerk en staat aan Tilburg University, waar zij geruime tijd verbonden was aan de juridische faculteit en sinds 2011 de bijzondere leerstoel Religie, staat en samenleving bekleedde vanwege het VKMO (Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties). Van Bijsterveld schrijft over constitutionele vraagstukken, grondrechten en het snijvlak tussen religie, recht en samenleving. Zij was onder meer secretaris van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, adviseur van de Nationale Conventie en lid van de Raad voor het openbaar bestuur. Sinds 2007 is zij ook lid van de Eerste Kamer.

EKK: alle informatie over kerkelijk erfgoed

Hoe gaan kerken met hun cultureel erfgoed om? Het Museum Catharijneconvent in Utrecht beheert inventarisatierapporten van bijna alle historische kerken in Nederland, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 20 november 2015. Het Utrechts Museum heeft een afdeling die zich bezighoudt met Erfgoed in Kerken en in Kloosters, EKK.

In de loop der jaren heeft de EKK een schat aan informatie opgebouwd. "Op basis van rapporten weten we precies wat er in kerken te vinden is. Kleine reformatorische kerken hebben in verhouding minder erfgoed, omdat ze later zijn ontstaan. Wel staan we er voor open ook hun hulpverlening aan te bieden", zegt drs. Marco Blokhuis, erfgoed specialist verbonden aan het Catharijneconvent.

"Als kerken een religieus voorwerp aanbieden of dit juist willen hebben,

kunnen ze terecht op de website", legt de heer Blokhuis uit. "Er staat veel op uit rooms-katholieke kerken, zoals kandelaars, lampen, kronen en oliehouders. Uit protestantse kerken hebben we nu twee heel mooie preekstoelen. En een Engels orgel uit een kerk in Schellinkhout. Wie belangstelling heeft kan deze objecten gratis opvragen. Het is geen commerciële markt, maar we willen er zorg voor dragen dat voorwerpen een goede bestemming krijgen".

De Westerkerk aan de Catharijnesingel staat te koop via Reliplan, een landelijke organisatie voor de herbestemming van kerkelijk en maatschappelijk vastgoed. De afgelopen jaren was Reliplan bij de herbestemming van meer dan 900 kerken betrokken. "Dit werk vereist veel vakkennis", zegt Mickey Bosschert, directeur van Reliplan. "Voor de Westerkerk hebben zich

acht á negen gegadigden gemeld, variërend van een zorginstelling tot een yogacentrum", aldus Bosschert.

Wat er met het Quellhorstorgel gaat gebeuren, is op dit moment nog niet duidelijk. Als de gemeente definitief besluit dat het orgel niet mee verhuist naar de nieuwe nog te bouwen kerk aan de Leidsche Rijn, wordt overwogen een historisch orgel te plaatsen met zo'n 25 stemmen. Rudi van Straten, senior specialist orgels, klokken en uurwerken van de RCE, legt uit dat het Quellhorstorgel niet zo maar door een koper uit de kerk kan worden gehaald. Het Quellhorstorgel is een beschermd rijksinstrument, waardoor ook het kerkgebouw destijds een rijksmonument is geworden.

Erfgoedmonitor en instandhoudingsregeling

Rook Belder

De VKB belegt ieder halfjaar door middel van het platform Overlegorgaan een bijeenkomst met de bestuurders van de Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG-en) om actuele zaken op het gebied van gebouwen en monumenten met elkaar door te nemen. Op iedere halfjaarlijks bijeenkomst is mr. Jaap Broekhuizen, o.a. secretaris van CIO-K, aanwezig die de aanwezigen op een aantal actuele zaken rondom regelgeving van monumentale kerkgebouwen wijst. Voor de bijeenkomst van 3 november 2015, die onder leiding staat van de heer ir. Dick Hoogendoorn, lid van het hoofdbestuur en voorzitter van dit overlegorgaan (OVO), is ook de heer Robert Berkovits, beleidsmedewerker van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), uitgenodigd.

Hij houdt een presentatie over de erfgoedmonitor en de instandhoudingsregeling. De Erfgoedmonitor is een instrument waarmee de RCE de staat van het erfgoed volgt. De erfgoedmonitor levert een bijdrage aan het onderbouwen van nieuw beleid. De monitor geeft aan de hand van feiten en cijfers inzicht in de staat en ontwikkeling van het erfgoed, het functioneren van het erfgoedstelsel en de effecten van het erfgoedbeleid. In feite gaat het om de vraag hoe het erfgoed er in Nederland bij staat. De RCE heeft behoefte aan transparantie en eenduidigheid op dit gebied en daarom vindt zij het belangrijk om de zaken goed met het werkveld door te nemen.

BRIM

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft op basis van het Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Monumenten (BRIM) sinds 2006 verschillende

subsidies verleend aan eigenaren van rijksmonumenten. Eén van deze subsidies betreft een instandhoudingssubsidie voor een periode van zes jaar. De opzet is instandhoudingssubsidie te zijn, maar aanvankelijk werd er op incidentele basis ook restauratiesubsidie verleend. Na 2012 verloopt de verlening van restauratiesubsidie via de provincies. In 2011 en 2013 zijn er grote herzieningen aangebracht. Dat was nodig omdat er destijds een grote overvraag was, waardoor er een stuwmeer aan aanvragen lag dat niet kon worden gehonoreerd.

De heer Berkovits deelt mee dat kerkelijke gebouwen 46 procent van het toegekende budget ontvangen. Er kan sinds 2009 subsidie worden aangevraagd voor kerkelijke gebouwen en sinds die tijd zijn aanzienlijke bedragen aan de eigenaren van deze monumenten verleend. Dit varieert in de periode 2009-2015 tussen 14 miljoen en 56 miljoen euro per jaar. In de periode 2006-2015 is in totaal 46 procent van het totale subsidiebudget aan eigenaren van kerkelijke gebouwen verleend. Dit komt neer op ongeveer € 206 miljoen van het totale budget. De oorzaak hiervan is o.m. dat het bij kerken, in tegenstelling tot andere monumenten, vaak om omvangrijke gebouwen gaat die veel onderhoud vragen, terwijl de kerken als laatste in het BRIM zijn ingestroomd. Vaak wordt gesteld dat de POM's (Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud) alle subsidies opeisen.

Conclusie

De heer Berkovits zet uiteen dat 80 procent van de subsidie niet via POM's wordt betaald. De analyse die de RCE over het BRIM maakte laat zien dat subsidieaanvragers terugkeren en na een periode van zes jaar opnieuw subsidie voor hun monument aanvragen. Zo ontstaat een

onderhoudscyclus. Daarmee lijkt de hoofddoelstelling van deze subsidie-regeling haalbaar; het planmatig verrichten van structureel onderhoud aan het monument. Uit de analyse blijkt verder dat de middelen voor de regeling naar verwachting voldoende zijn om het grootste deel van de rijksmonumenten te subsidiëren in de periode tot 2018. Op basis van de prognose dreigt echter een kleine groep van ongeveer 40 grote monumenten achter het net te vissen. Dat komt vooral door het principe van: 'aanvragen met de laagste kosten eerst'.

Tot en met 2018 lijkt er genoeg geld beschikbaar te zijn volgens de minister van OC&W in haar brief van 29 juni 2015 (zie pag. 306 t/m 308 "Kerkbeheer" van september 2015). Bij de aanpak van de grote monumenten stelt zij o.m. dat ongeveer 10 procent van het toegekende budget niet door de eigenaar benut wordt. Dat deel kan opnieuw worden verplicht en biedt voldoende financiële ruimte om ook de grote monumenten subsidie te kunnen toekennen. De minister zal daarom in 2016 voor grote gebouwde monumenten € 20 miljoen extra ter beschikking stellen. Maar de BRIM-regeling blijft tot en met 2018 ongewijzigd. Dan worden de bestaande regelingen geëvalueerd.

Subsidieaanvragen BRIM tijdig verzenden

Het BRIM 2016 betreft de periode 2017-2022 waarbij het uitgangspunt is sober en doelmatig onderhoud met een subsidiepercentage van 50 procent. Subsidieaanvragen kunnen vanaf 1 februari 2016 t/m 31 maart 2016 worden ingediend. Aan die aanvragen moeten o.a. worden toegevoegd: een recent inspectierapport, een onderbouwing van het bedrag van de herbouwwaarde, verklaring van bestendig gebruik van het kerkgebouw en een instand-

houdingsplan met werkomschrijving en een begroting.

Hierna staat de heer mr. Jaap Broekhuizen nog even stil bij het rapport van de Raad voor Cultuur inzake de POM's, alsmede bij de daarover in de Kamer gestelde vragen. CIO-K, waarvan hij secretaris is, bespreekt binnenkort deze aangelegenheid. Hij wijst er voor de goede orde op dat kerkrentmeesters er verstandig aan doen om BRIM subsidie aan te vragen. Hij vraagt de bestuurders van de SBKG-en om toch vooral met de gedeputeerde in de eigen provincie in contact te treden en hen over deze materie te bevragen.

SBKG Noord-Nederland

De heer T. Dam deelt mee dat de beide stichtingen van Friesland en Groningen-Drenthe besloten hebben per 1 januari 2016 te fuseren. Voorlopig wordt vanuit beide locaties (Leeuwarden en Veendam) gewerkt. Vanaf 1 januari 2016 is er een nieuw bestuur waarin afgevaardigden van de afdelingen Drenthe, Friesland en Groningen vertegenwoordigd zijn, terwijl de voorzitter van de nieuwe stichting op voordracht van het hoofdbestuur van de VKB wordt benoemd.

Na 1 januari 2016 gaat een projectgroep in overleg met de afdelingsbesturen van Drenthe, Friesland en Groningen onderzoeken of het werkveld van de nieuwe stichting verbreed moet worden. Er zal ook naar nieuwe huisvesting worden uitgezien.

Verder deelt de heer Dam mee dat er veel tijd besteed wordt aan de afwikkeling met de NAM inzake de aardbevingsschade. Tenslotte noemt hij het Project Veiligheidszorg in kerken. Er wordt nu gewerkt aan het plan van aanpak om subsidie aan te vragen. In de loop van 2016 zullen enkele afdelingsbesturen en SBKG-en nagaan hoe een en ander handen en voeten wordt gegeven. In de volgende vergadering hoopt hij hierover meer te kunnen zeggen.

Wederzijdse informatie

Hierna wordt o.a. de volgende informatie uitgewisseld. Noord-Brabant en Limburg kreeg alle vijf

ingediende plannen gehonoreerd. Dat is ook het geval met Friesland (25 aanvragen) en Groningen-Drenthe (13 aanvragen). Het bestuur van de SBKG Zuid-Holland deelt mee dat de provincie Zuid-Holland onderzoek gaat doen over de herbestemming van kerkgebouwen.

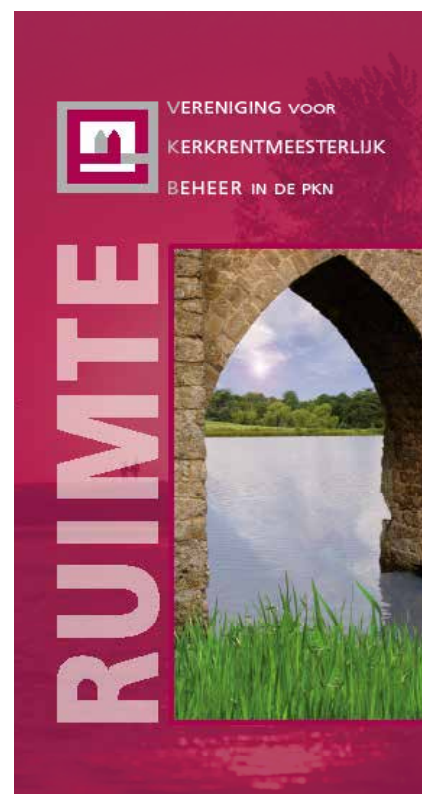
Het bestuur van de SBKG Noord-Holland beraadt zich over zijn toekomst. Er komen vrijwel geen vragen vanuit de gemeenten. Het advieswerk wordt door particulieren gedaan of door KKG. Er wordt met het hoofdbestuur van de VKB overleg gepleegd. Vermoedelijk is er in het voorjaar van 2016 meer zekerheid hoe de SBKG verder gaat. Tenslotte deelt de vertegenwoordiger van de SBKG Overijssel-Flevoland, die samen met Gelderland een bouw bureau in Vaassen heeft, dat verwogen wordt één Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen te vormen.

■ Kerk Steenwijk verkocht

De monumentale gereformeerde kerk aan de Onnastraat in Steenwijk is verkocht, zo blijkt uit een bericht op de website www.Gereformeerde-Kerken.info. De voormalige gereformeerde kerk aan de Onnastraat te Steenwijk stond sinds 2012 te koop. De imposante kerk met het aanpalende gemeentecentrum De Schutse brachten in totaal € 545.000 op. Ook het orgel, dat in 1954 in gebruik genomen werd, is verkocht en wel aan een kerkelijke gemeente in Litouwen. Het instrument is al afgebroken en verwijderd en wordt op korte termijn in Litouwen bezorgd. Het orgel werd voor € 10.000 van de hand gedaan.

De kerkenraad van de Protestantse Gemeente van Steenwijk is blij met de verkoop. Net als zoveel andere kerken heeft ook de Protestantse Gemeente van Steenwijk het financieel gezien niet makkelijk en daarom is men met een reorganisatie bezig. Daarin passen geen twee kerkgebouwen. Na veel overleg werd uiteindelijk besloten dat de grote Clemenskerk in het vervolg kerk voor de Protestantse gemeente zal fungeren.

■ Voorlichtingsboekje "Ruimte"

Leverbaar is het boekje "Ruimte" dat voor verschillende doeleinden geschikt is. In de eerste plaats kan het gebruikt worden voor de belijdeniscatechisanten om hun informatie te geven over de financiële behoefte van kerk en plaatselijke gemeente, over de bestuurlijke opbouw van de kerk, enz.

Verder is dit boekje uitermate geschikt om uit te reiken aan de vele vrijwilligers die zich voor de plaatselijke gemeente inzetten.

Tenslotte kan dit boekje op gemeenteevonden gebruikt worden om informatie te geven over de gehele organisatie van kerk en gemeente.

"Ruimte" is een fraai geïllustreerd boekje, dat informatie biedt die van belang is voor alle leden, die wat meer over kerk en gemeente dienen te weten.

De prijs voor dit boekje, bedraagt € 1,00 exclusief verzendkosten en BTW. Bestellen kan via de webshop door in te loggen op de website www.kerkrentmeester.nl, per e-mail aan j.zwep@kerkrentmeester.nl of per telefoon 078-63 93 665

Platform voor uitwisseling kennis over religieus erfgoed

Het Friesch Dagblad van 2 december jl. meldt dat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) onlangs een interactief platform heeft gelanceerd over de toekomst van religieus erfgoed. Deze website moet uitgroeien tot dé plek voor nieuws, kennis en meningsvorming over Nederlands religieus erfgoed. De website toekomstreligieuserfgoed.nl is ontwikkeld door de RCE in het kader van de Agenda Toekomst Religieus Erfgoed. Via deze website worden nieuws, evenementen en praktijkvoorbeelden gedeeld. Naast deze actuele functie fungeert de site als een kennisbank voor kerkeigenaren, overheden, geïnteresseerden en ontwikkelaars. Via onder meer fora en blogs wordt uitwisseling van kennis en ervaringen gestimuleerd.

De Agenda Toekomst Religieus Erfgoed werd in juni 2014 gepresenteerd in Amersfoort. Deze landelijke samenwerkingsagenda, die tot eind 2016 loopt, telt ruim dertig partners; van het Kaski, Kerk en Klooster/BOEI, de Konferentie Nederlandse Religieuzen en het Catharijneconvent tot de Stichting Kerkelijk Geldbeheer, de Task Force Toekomst Kerkgebouwen en de Stichting Oude Groninger Kerken.

Waarborg

Deze organisaties willen samen een breed draagvlak creëren voor religieus erfgoed en bewustzijn rond de nog steeds groeiende problematiek van leegstaande kerken en kloosters. Daarnaast is het doel te komen tot werkbare afspraken tussen betrokken partijen rondom behoud en afstoting van kerken en kloosters. Het derde doel is kennis rondom behoud, ontwikkelingen en het afstoten van religieus erfgoed te waarborgen.

De organisaties hebben zeven agendapunten vastgesteld en zeven werkgroepen zijn bezig om deze speerpunten te vertalen naar tastbare acties met heldere doelstellingen en concrete resultaten. Zo is er een werkgroep die zich richt op de mogelijkheden om kerken en kloosters functioneel in stand te houden. Een andere werkgroep

houdt zich bezig met het verkennen van nieuwe exploitatie- en financieringsmogelijkheden om kerken in gebruik te houden of juist een nieuwe bestemming te geven.

Open kerken

Ook is er een werkgroep die zich inzet voor open kerken en kloosters. Breed draagvlak in de maatschappij is van groot belang voor een goede toekomst van religieus erfgoed, aldus de Agenda Toekomst Religieus Erfgoed. "Een Nederlander bezoekt een kerk tegenwoordig vooral op vakantie in het buitenland, in eigen land staat men vaak voor een dichte deur. Dit terwijl men wel degelijk geïnteresseerd is in kerkelijk erfgoed."

De Nederlandse kerken waar de deuren wel geopend zijn, worden goed bezocht, concludeert men. Een voorbeeld hiervan is Tsjerkepaad, waarbij honderden kerken in de zomermaanden in Friesland op zaterdagmiddag zijn geopend. Elk jaar komen hier vele duizenden mensen op af.

Om de kennis en de betrokkenheid bij het erfgoed is een nationaal Open Kerkenprogramma in de maak, door de werkgroep Open Kerken en Kloosters. "We zullen bestaande initiatieven met elkaar verbinden en nieuwe plannen ontwikkelen. We kijken daarbij bewust naar het buitenland, waar vaker dergelijke nationale programma's met succes zijn ontwikkeld. Het doel van dit initiatief is dat een breed publiek in aanraking komt met het kerkelijk erfgoed, zowel fysiek als digitaal". In oktober 2016 zal een internationaal congres over religieus erfgoed en toerisme worden gehouden samen met de World Tourism Organization (UNWTO), de gespecialiseerde VN-instelling op het gebied van toerisme.

Symposium

De Agenda Toekomst Religieus Erfgoed houdt op 12 februari a.s. een symposium over de toekomst van plattelandskerken. Dat gebeurt in samenwerking met SCEZ (Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland). De

demografische veranderingen en lage economische dynamiek in landelijk gebied zetten de leefbaarheid van deze regio's onder druk en bemoeilijken de instandhouding en exploitatie van plattelandskerken, aldus de organisatie. Tijdens dit symposium staat de praktijk van dit proces centraal.

Aan de hand van concrete voorbeelden van een succesvolle aanpak op het gebied van bijvoorbeeld organisatie, financiering of draagvlak worden slimme strategieën voor voortgaand religieus gebruik, afstoting, herbesteding of sloop van plattelandskerken belicht.

Handleiding voor kerkrentmeesters

Leverbaar is de 20e en herziene druk van de Handleiding voor kerkrentmeesters. Het boekje is een naslagwerk en verwijsgids voor iedereen die in dienst van de kerk bezig is met de facilitaire ondersteuning van het gemeentewerk.

De handleiding is verkrijgbaar via de webshop: www.kerkrentmeester.nl. Of per e-mail via info@kerkrentmeester.nl.

De kosten voor de handleiding zijn € 12,50 exclusief 6 pct. BTW en verzendkosten.

Werk van Commissie Orgelzaken sterker verankerd in de kerkorde

Dr. Jan Dirk Wassenaar

Op 13 november 2015 heeft de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland besloten om in te stemmen met een wijziging van ordinantie 11-23-1 van de kerkorde. Het betreft een voorstel in eerste lezing. De tekst van het lid van het artikel van de ordinantie luidt nu nog als volgt: 'Inzake het aankopen, bouwen, verbouwen, uitbreiden, restaureren, verkopen of afbreken van een gebouw of een orgel, als bedoeld in artikel 8-3, spreekt het regionale college zich eerst uit nadat het ter zake advies heeft gekregen van de daartoe door de generale synode aangewezen organen.'

Deze tekst sluit niet meer aan bij de bestaande praktijk, waarin het gebruikelijk is dat door de regionale colleges voor de behandeling van

beheerszaken advies wordt ingewonnen bij de Commissie Orgelzaken (COZ). Het hoofdbestuur van de VKB, waaronder de COZ ressorteert, heeft gevraagd de ordinantietekst te wijzigen. Daarnaast is voorgesteld de leden van de COZ te laten benoemen door de generale synode.

Kleine aanpassing

Met een kleine aanpassing kan ordinantie 11-23-1 in overeenstemming gebracht worden met de bestaande praktijk en wordt verwoord dat aanwijzing geschiedt door of namens de generale synode. De in eerste lezing vastgestelde nieuwe tekst luidt nu: 'Inzake het aankopen, bouwen, verbouwen, uitbreiden, restaureren, verkopen of afbreken van een gebouw of een orgel, als bedoeld in artikel 8-3, spreekt het regionale college zich eerst uit nadat het ter zake advies

heeft gekregen van door of namens de generale synode aangewezen deskundigen.' Het 'of namens' duidt op de mogelijkheid dat de generale synode haar bevoegdheid aan de kleine synode mandateert. Onder de term 'deskundigen' kunnen zowel de COZ als haar leden zijn begrepen. Samengevat gaat het om een sterkere kerkordelijke verankering van het werk van de COZ.

De COZ moet als procesbegeleider bij orgelprojecten gezien worden. Voor de goede orde: ze is niet belast met het toezicht. Daarvoor zijn de regionale colleges voor de behandeling van beheerszaken en - als het om rijksmonumenten gaat - 'Monumentenzorg' (officieel: de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed). Bij de laatste instantie liggen ook mogelijkheden voor subsidie.

Orgeltraject

De aanleiding voor een college van kerkrentmeesters om een orgeltraject te starten betreft bij een bestaand orgel meestal een of meer van de volgende punten: technische mankementen, intonatietechnische onvolkomenheden, akoestische problemen, wens van bespelers, voorstellen van orgelmakers. Het vinden van de juiste weg vereist een gestructureerde aanpak. Dat lijkt een open deur, maar vaak wordt er begonnen met het aanvragen van offertes bij orgelmakers of het leggen van contact met een adviseur. Een dergelijke start is echter niet aan te bevelen.

Eerst moet de noodzaak of wenselijkheid van werkzaamheden objectief en onafhankelijk vastgesteld worden. Welnu: daartoe dient de quickscan die namens de COZ wordt uitgevoerd door een daarvoor aangewezen gecertificeerde orgeladviseur. In de brochure 'Zorg voor het orgel' wordt het traject voor een mogelijk vervolgadvisie beschreven ▶

Kalender voor kerkrentmeesters

Voor de colleges van kerkrentmeesters is het van belang in de komende maanden o.m. aan de volgende zaken aandacht te besteden.

Januari:

- Aandacht voor wijzigingen op het terrein van de belastingen, sociale verzekeringswetten en pensioenpremies.
- De verzekeringsportefeuille nagaan (zie checklist in brochure "Kerkelijke gemeente en beleidscyclus").
- Evaluatie risico-inventarisatie waarover elke kerkelijke gemeente dient te beschikken.
- Betalen Maandnota
- Aanvraag BRIM-subsidie indienen tussen 1 februari en 31 maart a.s.

Februari:

- Registratie toezeggingen Kerkbalans 2016 en mededelingen in het kerkblad over de voorlopige resultaten van de actie Kerkbalans.
- Bespreken van deze resultaten in het college van kerkrentmeesters.
- Inventarisatie van de opmerkingen van de Kerkbalanslopers en deze, indien dit noodzakelijk mocht zijn (b.v. opmerkingen van pastorale aard), doorgeven aan de overige leden van de kerkenraad.
- Betalen Maandnota

Thema VKB-Marsh/Mercer Award 2016: Geld

Opnieuw organiseren de VKB en haar verzekeringsmakelaar Marsh-Mercer een wedstrijd voor de leden van de VKB: de VKB-Marsh/Mercer Award 2016. De prijs is in het leven geroepen om een goede uitwisseling van waardevolle ideeën tussen colleges van kerkrentmeesters te stimuleren.

Het thema van de VKB-Marsh/Mercer Award is in 2016 'geld'. In de huidige tijd zijn voor veel gemeenten de financiële middelen niet toereikend. Er kan gezocht worden naar verbetering van de inkomsten, of er wordt gezocht naar mogelijke besparingen. Kerkrentmeesters zoeken op creatieve wijze naar manieren van besparen en verbeteren. Soms zijn innovaties alleen plaatselijk toe te passen, maar vaker nog kunnen collega-kerkrentmeesters elders in Nederland van elkaar leren.

De VKB wil colleges van kerkrentmeesters faciliteren in het vinden van innovaties die door andere kerkrentmeesters met succes zijn toegepast. De opdracht om als kerk een uitwisselingsplaats te zijn van gedachten, ideeën en meningen werd tijdens het congres in 2015 gegeven door de inleider dr. Cees Veerman. De VKB neemt die opdracht ter harte en ondersteunt de uitwisseling door de winnaar een geldbedrag van € 5.000 toe te kennen. Twee genomineerden ontvangen aan aanmoedigingsprijs van € 500.

Colleges van kerkrentmeesters hebben het inschrijfformulier inmiddels per post ontvangen of zullen het binnenkort ontvangen. Het is ook mogelijk om via de website van de VKB, www.kerkrentmeester.nl de inzending in te vullen en te versturen. Alleen volledig ingevulde inschrijfformulieren zullen worden beoordeeld door een deskundige jury. De jury bestaat uit deskundigen onder voorzitterschap van de vice-voorzitter van de VKB, de heer Cor de Raadt. Tot zaterdag 5 maart 2016 kunnen inzendingen worden gestuurd aan de VKB, Postbus 176, 3300 AD Dordrecht of per e-mail aan info@kerkrentmeester.nl o.v.v. VKB-Marsh/Mercer Award.

De uitreiking van de VKB-Marsh/Mercer Award zal zoals gebruikelijk plaatsvinden tijdens het congres van de VKB, dat in 2016 wordt gehouden op zaterdag 16 april 2016 in Leerhotel Het Klooster te Amersfoort.

door te zenden aan de generale synode. Aan de evangelisch-lutherse synode is gevraagd haar overwegingen door te geven aan de generale synode. Het voorstel zal weer behandeld worden in de vergadering van de generale synode van 21 en 22 april. Het is de bedoeling dat de consideraties vóór 7 maart ingezonden worden.

Het zal niet verbazen dat de COZ de voorgestelde wijzigingen van harte ondersteunt. Door een sterkere kerkordelijke verankering van haar werk kunnen 'ongelukken' op het terrein van orgelprojecten voorkomen worden.

Dr. Wassenaar is gemeentepredikant en voorzitter van de Commissie Orgelzaken van de VKB.

■ Subsidie voor 16 orgelrestauraties

De Stichting tot Behoud van het Nederlandse Orgel (SBNO) heeft opnieuw een aantal subsidies toegezegd voor restauraties van historische orgels, aldus het Reformatorisch Dagblad van 4 december 2015. Het grootste bedrag, € 7.500, gaat naar het drieklaviers Strümphlerorgel uit 1796 in de Grote of Sint-Eusebiuskerk in Arnhem. In totaal steunt de Elburgse stichting zestien orgelrestauratieprojecten, meldde voorzitter Maarten Seijbel van de SBNO.

Voor de restauratie van het Bätz-orgel in de Nieuwe Kerk in Delft is € 5.000 gereserveerd. Kerken in Amersfoort (lutherse kerk), Zevenhuizen (hervormde kerk) en Geleen (Sint-Augustinuskerk) krijgen een bedrag van € 3.000. Kleinere subsidies gaan onder andere naar orgels in Bodegraven (lutherse kerk), Gulpen (Toeristenkerk), Harderwijk (christelijke gereformeerde kerk) en Utrecht (Nieuwe Kerk). De SBNO, opgericht in 1973, heeft als doel een financiële bijdrage te leveren aan restauraties van historische orgels in Nederlandse kerken en andere gebouwen. Deze steun wordt verleend in de vorm van giften of rentevrije leningen. De gelden worden bijeen gebracht door middel van donaties, giften en legaten.

en worden de namen genoemd van adviseurs die voor het betrokken project (nieuwbouw, uitbreiding, restauratie) bekwaam geacht worden. (Een bijzondere vorm van een (specialistisch) aanvullend advies is een akoestisch advies.)

De begeleiding door de adviseur, die zelfstandig ondernemer is, heeft om te beginnen betrekking op de voorbereidingsfase, tot en met het adviseren van het college van kerkrentmeesters inzake het aangaan van het contract met een orgelmaker. Vervolgens betreft de begeleiding de uitvoeringsfase. Belangrijk is het toezicht op de voortgang en de kwaliteit van de werkzaamheden. Ten slotte is er een eindfase. Nadat de werkzaamheden van de orgelmaker zijn gereed

gekomen, wordt het orgel door de adviseur aan een eindkeuring onderworpen. Voor de quickscan hanteert de COZ een vast tarief. Aan een aanvullend advies van een adviseur gaat een door de opdrachtgever goedgekeurde offerte van de adviseur vooraf.

Verdere procedure

Het moderamen van de generale synode heeft het wijzigingsvoorstel van ordinantie 11-23-1 van de kerkorde 'ter consideratie' voorgelegd. Volgens de gebruikelijke route is aan de kerkenraden gevraagd de overwegingen door te geven aan de klassicale vergaderingen. Aan de klassicale vergaderingen is gevraagd de overwegingen van de kerkenraden te bespreken en naar aanleiding daarvan de eigen overwegingen

Diaconale rondreis voor nieuw Roosevelthuis

ontdekking' geven belangrijke adviezen aan diaconieën ten behoeve van een grotere betrokkenheid bij de mens voor wie dit vakantiewerk een uitkomst kan zijn. Het rapport eindigt met een toekomstperspectief op samenwerking tussen diaconale geledingen van de Dienstenorganisatie, de plaatselijke diaconieën, werkgroepen en ambassadeurs/vrijwilligers van het Vakantiebureau. De CDR is van mening dat dit leidt tot vorming van nieuwe werkgroepen waardoor meer vakantiegasten kunnen worden bereikt voor een – voor hen vaak zo noodzakelijke – diaconale vakantie. De 'witte vlekken' dienen nadrukkelijk aandacht te krijgen, opdat overal in het land mensen zicht krijgen op dit 'Huis van de kerk'.

Laat het diaconale vakantiewerk geworteld zijn in de plaatselijke gemeente, want de diakenen zijn plaatselijk de ogen en oren van het landelijke werk, aldus de nota van Commissie Diaconale Rondreis d.d. september 2015.

Rook Belder

Op 12 november jl. vertelde ds. Gerrit de Fijter tijdens de middagzitting van de synode over het werk voor het Roosevelthuis in Doorn. Van februari tot en met juni dit jaar heeft de Commissie Diaconale Rondreis (CRD), bestaande uit Dik de Jongh, Sjack Visser en Gerrit de Fijter, 23 locaties bezocht met als doel:

- alle diaconieën van onze Kerk meer te betrekken bij het diaconale vakantiewerk in het F.D. Roosevelthuis te Doorn alsmede voor het werk van het Vakantiebureau;
- persoonlijk aandacht te vragen voor het grote belang van fondswerving voor de nieuwbouw van Nieuw Hydepark: een paviljoen Roosevelt en een paviljoen Seminarie onder één dak.

Ds. De Fijter, die de nota 'Een diaconale rondreis ... ontmoeting en ontdekking' op de synodevergadering met de heren De Jongh en Visser presenteerde, maakte bij die gelegenheid bekend dat de 23 regio-bijeenkomsten het resultaat opleverde dat diaconieën € 3.500.000 aan leningen hebben verstrekt en € 800.000 aan giften. Er is nog een tekort van € 400.000. Hij doet een oproep aan de synodeleden te bewerkstelligen dat het resterende tekort in de komende maanden wordt weggewerkt.

Van alle 23 ontmoetingsavonden zijn verslagen gemaakt. De diaconale betrokkenheid op de avonden: 8 procent van de 1.744 diaconieën. Onbekendheid met het vakantiewerk en/of het bestaan van het F.D. Roosevelthuis speelden hierbij een rol. In verband met gebrek aan aanmeldingen is een aantal regio's niet door de CRD bereikt. Maar de diaconale rondreis heeft veel positieve effecten teweeg gebracht die perspectief bieden voor het diaconale vakantiewerk.

De samenstellers van de nota 'Een diaconale rondreis.. ontmoeting en

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden. Geïnteresseerden kunnen specifieke informatie over de aangeboden orgels opvragen.

Het Leeflang orgel uit Apeldoorn (het Kruispunt) is inmiddels verkocht. Nieuw in het bestand is een 1-klaviersorgel met vrij pedaal (totaal 8 stemmen) met historisch pijpwerk in een monumentale kas. Er zijn nu in totaal 7 instrumenten in de orgelbank opgenomen.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met:

Centraal Bureau VKB Tel. (078) 639 36 63,
e-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

Of raadpleeg de website van de orgelbank op kerkmarkt.nl/advertenties/orgelbank

Nieuws uit de provincies

Rook Belder

Het bestuur van de afdeling Zuid-Holland besteedde in het afgelopen najaar tijdens twee regiobijsamenkomsten op 9 en 10 november aandacht aan een visie op meerjarig onderhoud, wat meer betekent dan alleen stenen en geld. Onderstaande samenvatting betreft de bijeenkomst te Alphen aan den Rijn op 9 november 2015, waar zo'n 50 kerkrentmeesters bijeen waren en die geleid werd door de vice-voorzitter van de afdeling, de heer J. Bol.

Na bijbellezing en gebed gaf hij het woord aan de heren Henk Lakerveld en André Boer. De heer Lakerveld is directeur van Lakerveld Ingenieurs- en architectenbureau B.V. te Noordeloos. Dit bureau heeft veel ervaring met het opstellen van meerjarenonderhoudsplanning, zowel voor monumenten als niet-monumenten. De heer Boer is accountmanager buitendienst bij de Stichting Kerkelijk Geldbeheer te Gouda. Beide heren hielden samen het verhaal over het kerkgebouw in het jaar 2040.

Onderhoudsplan

De heer Lakerveld zet uiteen hoe men een onderhoudsplan moet opzetten. Kerkrentmeesters kunnen wat dat betreft veel zelf doen. Het uitgangspunt is dat zij zorgvuldig nagaan hoe de onderhoudssituatie van het gebouw eruit ziet. Worden er b.v. scheuren in de muur aangetroffen, noteer die dan en bespreek die met een constructeur. Zijn er aantastingen door vocht, ga er mee naar een deskundige om te weten wat hiervan de oorzaak is. Belangrijk is de fundering goed te monitoren en altijd beleidsmatig na te denken over wat er gedaan moet worden. Bij het uitvoeren van onderhoudswerk is het belangrijk te weten hoe je dit gaat doen. Voorkom dat er bijkomende kosten worden gemaakt

Henk Lakerveld en André Boer

die hoger liggen dan de reparatiekosten.

De heer Boer wijst er op dat het niet alleen gaat om stenen en geld, maar over het gezamenlijk toekomstperspectief. Hoe staat de gemeente er voor? Wat is haar vitaliteit? Hoe ligt het geefgedrag? Dit zijn allemaal factoren die van invloed zijn op de mogelijkheden de gemeenteleden te mobiliseren zich in te zetten voor het behoud van hun kerkgebouw. Genoemd worden de vrijwillige bijdragen, de periodieke giften, gerichte financiële geldwervingsacties, laagrentende leningen onder gemeenteleden en de Stichting Vrienden van de Dorpskerk, waarmee in veel plaatsen in ons land succesvolle acties worden gevoerd. In de voorlichting aan de gemeenteleden moeten kerkrentmeesters zeer transparant zijn. Laat duidelijk zien waarvoor het geld nodig is. Dat motiveert het geefgedrag in belangrijke mate.

Wanneer de geldwervingsacties gehouden zijn en men nog niet tot het restaureren of bouwen kan overgaan, dan kan SKG deze gelden beleggen. SKG, die als motto heeft

“Geld van de Kerk, voor de Kerk”, is geen kerkelijke bank maar kan o.a. colleges van kerkrentmeesters van dienst zijn bij handelingen die met banken vergelijkbaar zijn.

Plan van aanpak

De heer Lakerveld vraagt aandacht voor het multifunctioneel gebruik van monumentale kerkgebouwen. Veel gemeenten gaan er toe over hun kerk multifunctioneel te gebruiken. Vaak moeten daarvoor forse investeringen gedaan worden die niet door overheidssubsidies worden gedekt. Belangrijk is dan na te gaan of de investering voldoende rendement oplevert. In het kader van het Plan van aanpak wijst hij op het vooronderzoek waarbij tekeningen en foto's vanuit een vroegere restauratie van grote betekenis zijn.

Ook is het belangrijk goed in het oog te hebben wat het doel van het opstellen van een meerjarig onderhoudsplan is. Het gaat er in feite om een compleet beeld te krijgen van de onderhoudswerkzaamheden die over een lange termijn gerekend, uitgevoerd worden. Aan de hand van deze meerjarenplanning, wordt er een jaarplan gemaakt. Formuleer

De aanwezigen in Alphen aan den Rijn

de kaders van de onderhoudstermijnen en breng de beschikbare budgetten in beeld.

Bij het inspecteren van het gebouw moet je alles zorgvuldig meenemen en proberen na te gaan wat de oorzaak van een bepaald gebrek is. Ook die onderdelen die niet in de inspectie worden betrokken, moeten vermeld worden met daarbij een verklaring waarom ze niet worden geïnspecteerd. Het doel van de inspectie is dat eenduidig wordt vastgelegd wat de conditie van het gebouw op dat moment is. De heer Lakerveld meent dat veel van dit werk, anders dan bij monumentale kerkgebouwen, door deskundige vrijwilligers kan worden gedaan. Hij adviseert de kerkrentmeesters hiervan optimaal gebruik te maken.

Planning

Hierna bespreekt de heer Boer de financiering. In beginsel moet de gemeente ervoor zorgen dat zij voldoende eigen middelen kan inzetten. Maar SKG kan gemeenten aantrekkelijke mogelijkheden bieden in de vorm van een krediet op korte termijn en een lening voor de lange termijn. De looptijd van de financiering is gekoppeld aan de afschrijvingsperiode van het betreffende gebouw. Hij verwijst in dit verband naar het artikel in "Kerkbeheer" van september 2015 waar de Richtlijnen voor de begroting 2016 van colleges van kerkrentmeesters zijn opgenomen.

De heer Lakerveld adviseert de jaarbegroting op te stellen aan de hand van de meerjarenplanning. Dat model biedt goede mogelijkheden om de meerjarenbegroting op onderdelen bij te stellen. Van belang is dus een overzicht van de actuele situatie te maken, een inspectie te laten uitvoeren en vervolgens alle onderdelen te noteren die voor inspectie in aanmerking komen. Maar ook die onderdelen vermelden die om één of andere reden niet geïnspecteerd zijn. Het gaat er om dat de historie als het ware in kaart wordt gebracht. Dan is het mogelijk ver vooruit te kijken, ja zelfs over je eigen ambtsperiode heen.

Bevoegdheden

Tenslotte staat de heer Lakerveld even stil bij het overzicht inkoopbevoegdheden. Wie is er namens het college van kerkrentmeesters bevoegd stukken te ondertekenen en voor welk bedrag? Soms zijn er twee handtekeningen vereist. Dat is ook het geval met facturen die betaald moeten worden. Wie stelt deze facturen betaalbaar? BRIM-aanvragen moeten door twee personen getekend worden. Verder zijn er ook de onderhoudscontracten. Vraag in dat verband om de besteksvoorwaarden en ga vervolgens na welke contracten er voor het onderhoud worden opgesteld. Benoem daarin ook voor welke dingen er een onderhoudscontract nodig is, aldus de heer Lakerveld.

Tijdens en na de inleidingen worden

er verschillende vragen gesteld over onder meer hoe een grote restauratie gepland moet worden rekening houdend met het toekomstperspectief van de gemeente (samenstelling leden, vergrijzing, geefgedrag en e.d.). Ook over de herbestemming zijn veel vragen. In dit verband wordt verwezen naar de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG) van Zuid-Holland die in dat verband over veel expertise beschikt.

De vertegenwoordiger van het bestuur van de SBKG Zuid-Holland deelt mee dat de provincie Zuid-Holland onderzoek gaat doen over de herbestemming van kerkgebouwen. Wanneer kerkrentmeesters assistentie nodig hebben bij het invullen van het enquêteformulier, dan kan de SBKG hierbij behulpzaam zijn.

ANBI

Aan het eind van de bijeenkomst vraagt de gemeenteadviseur kerkbeheer voor deze regio, de heer Gerrit Oosterwijk, aandacht voor het feit dat elke kerkelijke gemeente vanaf 1 januari 2016 aan de nieuwe regelgeving inzake ANBI moet voldoen. Het is niet de bedoeling om met de Belastingdienst te bellen indien er vragen zijn. Men kan terecht op de website www.protestantsekerk.nl/anbi, waar diverse voorbeelden te vinden zijn om er voor te zorgen dat iedere gemeente per 1 januari 2016 ANBI-proof is.

Tenslotte deelt de heer Bol mee dat de VKB op 16 april 2016 haar jaarlijkse congres houdt in Amersfoort. Nadere bijzonderheden zijn binnenkort in o.m. "Kerkbeheer" te lezen. Verder zal de afdeling op 15 maart 2016 haar jaarvergadering in Bodegraven houden. De heer Bol sluit deze regiobijeenkomsten af na het uitspreken van een dankgebed.

■ Minimumloon stijgt in 2016

Werknemers van 23 jaar en ouder die fulltime werken, hebben per 1 januari 2016 recht op tenminste € 1.524,60 bruto per maand. In de eerste helft van 2016 zal dit omhoog gaan, zo meldt het blad Bestuur Rendement van november 2015.

Monumentale crypte Oud-Kralingen in ere hersteld

Langs de Straatweg in Rotterdam-Hillegersberg bestonden rond 1900 aardig wat buitenplaatsen, gebouwd door welgestelden uit de stad. Ze droegen namen als: Lommerrijk, Haagwijk, Bijdorp, Swaenhof, etcetera. En zo ook Vredestein. De plassen vormden een geliefd buitengebied. Ze dankten hun ontstaan aan het steken van veen; wat dé brandstof was in de meeste huishoudens vóór het kolentijdperk. Wegens gebrek aan molencapaciteit was het niet gelukt om het plassengebied droog te malen en dus geniet men tot op de dag van vandaag van dit prachtige stukje natuur in de dichtbevolkte randstad.

Pieter Kruijff Bzn. betrok met zijn familie de buitenplaats Vredestein uit 1757 tegen het einde van de 19e eeuw. Het bestond uit een herenhuis met een koetshuis. En hoewel hij zelf een voortvarend zakenman en reder zou zijn geweest, had Pieter een deel van zijn vermogen geërfd van een rijke tante.

Zoals ten tijde van de Hanze en net als zijn vader leefde Bartholomeus Kruijff van de im- en export naar Noorwegen. Daarbij ging het hoofdzakelijk om zout en kaas als exportproduct en hout en stokvis als importproduct.

Familiegraf op Oud Kralingen

Voordat hij zich met zijn gezin in Hillegersberg vestigde, woonden zij op de Vredeshof in Kralingen. Zijn tweede vrouw kwam daar ook vandaan. Het was de dochter van een herbergier. Kennelijk lag hun hart nog een beetje in Kralingen, want op de begraafplaats Oud Kralingen liet Pieter Kruijff Bzn. een familiegraf bouwen. Pieter's eerste vrouw was al eerder bijgezet in een van de hoge grafkelders op die begraafplaats.

Het waren in feite de fundamenteën en overblijfselen van de uit 1550 stammende kerk, die in ca. 1850

Zo stond het monument op de begraafplaats Oud-Kralingen er enkele jaren geleden bij

werd gesloopt. Daarvoor in de plaats kwam de Hoflaankerk aan de Oudedijk. Op de gevelsteen van het mausoleum prijkt het jaartal 1911. Maar in een interview op RTV Rijnmond met mevrouw Kruijff-Leijs, die was getrouwd met een zoon van Pieter Bzn., noemt zij de jaren 1915/1916.

Pogingen tot herstel

Het hele Dorp Oud Kralingen verhuisde naar het nieuwe Kralingen, want door veenaafgravingen rondom het dorp, was alles ernstig gaan verzakken. De begraafplaats bleef en is nog steeds in bezit van de Hoflaankerk, de Hervormde gemeente Kralingen. Het kerkhof werd echter tot een algemene begraafplaats. In 2006 zijn de 12 kisten van de familie Kruijff uit het

Mausoleum gehaald en bijgezet in de hoge grafkelders, die ook nog steeds eigendom waren van de verre nazaten van Kruijff Bzn. Zij wilden en konden geen tonnen investeren om het bijzondere bouwwerk, dat ernstig in verval was geraakt, te restaureren. De begraafplaats ondernam daarna wel enkele pogingen om tot restauratie te komen, maar dit streven strandde keer op keer.

Nieuwe bestemming

Norman Langelaan, adviseur monumentenrestauratie: "In februari 2013, zag ik tijdens een begrafenis het bouwwerk in de steigers staan, zo te zien al jaren. Navraag bij de beheerder, maakte duidelijk dat het rijksmonument waarschijnlijk wel gesloopt zou gaan worden. Ze waren al jaren met

Synode stemt in met vorming van protestants verbond

De generale synode besloot op 12 november jl. gehoor te geven aan het verzoek van de stuurgroep Nationale Synode om te komen tot een mogelijk verbond van protestantse kerken en geloofsgemeenschappen. In februari 2016 gaat een vertegenwoordiging van het moderamen met vertegenwoordigers van de Nationale Synode hierover in gesprek.

Voordat dit besluit werd genomen, werden er wel een aantal kritische kanttekeningen bij dit verzoek van de Nationale Synode geplaatst. Zo merkte ds. M.G. Pettinga namens de Commissie van Rapport op dat "het protestantse erf breder is dan de kerken die dit verbond wellicht willen aangaan, het wereldwijde kerkelijke erf is aanzienlijk breder dan de hier genoemde kerken en geloofsgemeenschappen".

Volgens dr. H. Wevers van de Generale Raad van Advies is het streven naar meer reformatorische

eenheid natuurlijk altijd goed. "Maar ik plaats ook vraagtekens bij het optuigen van een extra oecumenisch orgaan."

Ook diaken F. Bos (classis Gorinchem) vraagt zich af of dit voorgenomen verbond niet meer van hetzelfde is. "Voegt dit wat toe? Of komt dit in de plaats van reeds bestaande oecumenische netwerken, zoals Raden van Kerken? En als je jezelf Nationale Synode noemt, hoort de Rooms-Katholieke Kerk er toch ook bij?"

Scriba dr. Arjan Plaisier onderschrijft de kritische vragen van de sprekers. "Je kunt je inderdaad afvragen of er goede redenen zijn om een beperkter stuk oecumene na te streven. Een reden zou kunnen zijn dat het protestantse erf wel extreem verdeeld is. We hebben huiswerk op eigen erf te doen. We zien op dit punt een rol voor de Nationale Synode weggelegd", aldus ds. Plaisier.

plannen bezig, maar tot nu toe waren deze op niets uitgelopen. Nog diezelfde week nam ik contact op met het bestuur van de Hoflaankerk. Ik kreeg de opdracht uit te zoeken of er subsidie mogelijkheden waren. Bij de provincie Zuid-Holland, die de monumentengelden van de RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) uitsmeert over Zuid-Holland, lagen wel kansen. "Binnen één maand moest er een uitgebreide begroting op tafel liggen. Dus even alle zeilen bijzetten. Al snel werd duidelijk dat al het natuursteen aan de buitenzijde moest worden verwijderd. Een groot deel van het natuursteen was gebroken, dat zou gelijmd moeten worden.

Gelukkig konden we gebruik maken van de tekeningen van architect Backx die het ca. 7 jaar geleden had opgemaakt en getekend. Maar een bestek en begroting voor ca. 600 onderdelen moest wel even gemaakt worden. Nadat alles opnieuw was geïnventariseerd, kon het worden beschreven. Net op tijd en een half

uur voor sluitingstijd werd de aanvraag ingediend. Maar met het resultaat dat de provincie Zuid-Holland 4 ton subsidie toekende. De stichting Volkskracht gaf daar bovenop ook nog eens een bedrag. Dankzij dit alles en dankzij een tegen zeer lage rente verstrekte restauratiehypotheek, kon de bouw uiteindelijk worden gestart", aldus de Norman Langelaan.

Specialistisch en uniek karwei

Er werd besloten om het werk zonder hoofdaannemer te laten uitvoeren. Een groot deel van dit werk bestond uit steenhouderswerk en het restaureren en opnieuw aanbrengen van het natuursteen. Naast het interieur deden de stukadoors een bijzondere klus. Het betonnen koepeldak van 9 cm dik moest worden voorzien van een nieuwe zandsteenkleurige stuc laag in blokmotief, zodat dit zou lijken op een dak van natuursteenblokken. Een werkelijk uniek karwei in Nederland. Met uitzondering van de zwarte

Zweeds granieten trap, die toegang geeft tot de achthoekige kapel, moesten ook de lambriseringen van bijzondere marmersoorten en vier zitnisjes, geflankeerd door geaderde Bleu Belge pilaartjes, er aan geloven. Zij ondergingen een geweldige opknappbeurt. Tenslotte werd ook al het glas-in-lood werk met o.a. gebrandschilderde vergankelijksheidssymbolen onder handen genomen.

Urnenkelder of columbarium

Midden in de ruimte gaat een ijzeren trap naar de voormalige grafkelder, deze ruimte is nu getransformeerd tot Columbarium, of urnenkelder. Langs de muur zitten ca. 100 kastjes, geschikt voor één en twee urnen en in de hoeken bevinden zich familiekasten waar wel 6 of 8 urnen in kunnen. De urnenkasten zijn door ca. 8.000 ledlampjes verlicht, waardoor de urnen mooi worden aangelicht. Het ligt in de bedoeling dat er mooie urnen in komen, bijvoorbeeld door kunstenaars gemaakt. En er is een keuze uit transparante deurtjes, in verschillende uitvoeringen. Met dit herstelde Mausoleum, dat dankzij de prachtige urnenkelder een bijzondere meerwaarde heeft gekregen en bovendien een aanwinst is voor de begraafplaats Oud Kralingen, is de stad Rotterdam een stukje cultureel erfgoed rijker, aldus een publicatie in Lifestyle, najaar 2015.

Jongeren hebben voorkeur voor begraven

Monuta hield begin 2015 een enquête onder jongeren over de dood en hun mogelijke uitvaartwensen. Een opmerkelijke uitkomst is dat begraven bij jongeren populairder is dan cremieren. 35 procent geeft aan begraven te willen worden, 18 procent geeft voorkeur aan crematie. Maar de grootste groep, ruim 40 pct. van de jongeren, heeft nog geen idee of ze na hun dood begraven of gecremeerd willen worden of heeft daarover nog nooit nagedacht.

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Jelle Geert Postma, Grootegast-Sebaldeburen, 50 jaar organist

*J.G. Postma,
Grootegast-Sebaldeburen*

Tjerk de Vries, Delfzijl, 50 jaar organist

T. de Vries, Delfzijl

Gerrit Kuperus, Hilaard, 60 jaar organist

G. Kuperus, Hilaard

Maria Suzanna Krommenhoek-Leenhouts, Nijmegen, 53 jaar organist

*M.S. Krommenhoek-Leenhouts,
Nijmegen*

Berend Harmen Steenhuis, Westervoort, 50 jaar organist
Hendrika Kersbergen-van Berchum,

B.H. Steenhuis, Westervoort

Zwijndrecht, 59 jaar organist

GOUD

toegekend aan:

Mohammed Jozoeff Shaik Roestali, 's-Gravenhage, 40 jaar medewerker kerkelijk bureau

M.J.S. Roestali, 's-Gravenhage

Jan de Vries, Helenaveen, 40 jaar diverse functies ten dienste van het College van Kerkrentmeesters

J. de Vries, Helenaveen

Arie Reijmerink, Nijmegen, 41 jaar organist

A. Reijmerink, Nijmegen

Cornelis Dirk Esveld, Nijmegen, 48 jaar organist

C.D. Esveld, Nijmegen

Geesje Alberdina Dingerink, Oud Avereest-Balkbrug, 25 jaar koster

*G.A. Dingerink,
Oud Avereest-Balkbrug*

Jan Trip, Valthe-Valthermond, 40 jaar organist

Insignes van de Protestantse Kerk in Nederland

ZILVER

toegekend aan:

Fokko Wiepko Kuipers, Amerongen,
25 jaar predikant

F.W. Kuipers, Amerongen

Marius Aartsen, Bennekom, 25 jaar
archivaris en kroniekschrijver

Bernardus Willem Damen, 's-Graven-
hage, 25 jaar diaken en lid College
van Kerkrentmeesters

Pieter van den Boogert, 's-Gravenha-
ge, 25 jaar ouderling-scriba en
penningmeester

*B.W. Damen en P. van den Boogert,
's-Gravenhage*

J.S. van der Werf, Nijmegen

Josephus Freerk de Vries, De Wilp-
Siegerswoude, 25 jaar koster/
beheerder

Hiltje Grietje de Vries-Sissing, De
Wilp-Siegerswoude, 25 jaar koster/
beheerder

BRONS

toegekend aan:

Ronald Toorman, Naarden, 24 jaar
beheerder kerkelijk pand

Jacob Jan Karelse, Nisse, 20 jaar
koster

J.J. Karelse, Nisse

Pieter van Gunst, Easterlittens, 20
jaar koster

ZILVER

toegekend aan:

Irmgard Désirée Koch, Apeldoorn, 25
jaar cantrix

I.D. Koch, Apeldoorn

Marcus Godfried Noordhuis, Naar-
den, 33 jaar beheerder kerkelijk
pand

Diederich Linck, Naarden, 25 jaar
beheerder kerkelijk pand

Gerda Goelema, Nieuwe Pekela, 25
jaar koster

G. Goelema, Nieuwe Pekela

Johannes Simon van der Werf,
Nijmegen, 35 jaar organist, koordiri-
gent en cantor

kerkarchitect.nl
nieuwbouw | renovatie | uitbreiding | interieurontwerp

vankooten architectuur

VERGEET UW BRIM AANVRAAG VOOR 2016 NIET

Wij hebben een ruime ervaring in het voorbereiden van de BRIM aanvragen en begeleiden van het daarin opgenomen onderhoud. De instandhoudingssubsidie draagt bij in de kosten van onderhoud van Rijksmonumenten.

VERLAAN & BOUWSTRA architecten

Badhuisstraat 2
4132 BR Vianen

T 0347 376 528
www.verlaanenbouwstra.nl
info@verlaanenbouwstra.nl

Periodiek Instandhoudingsplan - Restauratieplan - Renovatieplan - Herbestemming - Transformatie

Inferieurplan - Bouwhistorisch onderzoek - Cultuurhistorisch onderzoek - Bouwkundige opname

Noordzijde 95' | 4225 PL Noordeloos | 0183-582600
info@lakerveld-noordeloos.nl | www.lakerveld-noordeloos.nl

Amsterdam Noorderkerk

Een **goede verstaanbaarheid** in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerktelefoon.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. **Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.**

schaapsound

Kaartenmakerstraat 18
2984 CB **Ridderkerk**
0180-41 46 00

Baileystraat 2a,
8013 RV **Zwolle**
038-785 19 77

Mussenberg 7
6049 GZ **Roermond**
0475-33 69 44

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl

Donatus

het vertrouwde verzekeringsloket van A tot Z

Voor kerken en kerkelijke gebouwen heeft Donatus een aantal specifieke verzekeringsproducten ontwikkeld. Ook voor kerkelijke werkers in loondienst en kerkelijke vrijwilligers heeft Donatus verzekeringen op maat. Bijvoorbeeld:

- † aansprakelijkheid en rechtsbijstand
- † auto/verkeersschade
- † CAR-verzekering
- † inboedel/inventaris
- † kerkgebouwen, pastorieën en woonhuizen
- † kostbaarheden
- † milieuschade
- † monumenten
- † ongevallen vrijwilligers
- † orgels
- † verenigingsgebouwen
- † ziekengeld
(loondoorbetaling bij ziekte)
- † ziektekosten/zorgverzekering

Graag informeren wij u nader. Bel ons gerust voor een informatiefolder of een afspraak. Ook kunt u via onze website vrijblijvend een offerte aanvragen.

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNIS INSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen, ondergebracht bij Marsh/Mercer, voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERFING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans, eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving.
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen.
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven.
- **ONDERSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer
in de Protestantse Kerk in Nederland
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E mail: info@kerkrentmeester.nl
Website : www.kerkrentmeester.nl